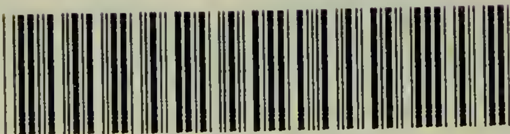
SANTESSON, A.B.

Vapenöfningar

för

Rikets Elementar Lärovork.

1865.

22101452478

VAPEN-ÖFNINGAR

FÖR

RIKETS ELEMENTAR-LÄROVERK,

AF

Anton B. Santesson,
Gymnastik-lärare vid Nya Elementar-skolan i Stockholm.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS E. WESTRELL,
1865.

Edgar F. Cyriax

VAPEN-ÖFNINGAR

FÖR

RIKETS ELEMENTAR-LÄROVERK.

AF

ANTON B. SANTESSON,
Gymnastik-lärare vid Nya Elementar-skolan i Stockholm.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS E. WESTRELL,
1865.

FÖRORD.

Ett väldigt vapensorl har aflöst den mer än femtioåra fred som Fäderneslandet åtnjutit. Arméens fåtalighet, dess klena utredning, dess ringa öfning samt Beväringens nästan försvarslösa tillstånd midt under krigshändelser, af hvilka Europas samtliga Folk ännu blöda — se der grunden till den oro som fattat hvarje fosterländskt sinne och födt den gemensamma tanke som uttalats öfverallt hvarest Svenskt tungomål råder och Svenska hjertan klappa och hvilken nu som bäst förverkligas genom hela Folkets beväpning.

Detta storsinnade företag har någon gång förut varit påtänkt, men tiden var ej då mogen för dess genomförande. Man fruktade sjelfsvåld och senast hänsofne konungar vågade ej lemna vapen i Folkets händer. Vinden blåser nu från annat håll i det att både Regering och Folk synas vara af den mening att det senares beväpning är farlig endast för dess ovänner.

Beträffande sättet att ordna Folkväpningen torde likasom hvarje annan kunskap, hvilken man önskar inplanta i ett samhälle, äfven den i vapenföring böra inhemtas i Skolan och derifrån spridas i Landet.

Ur denna synpunkt är det som förf. haft någon del i »sorlet» och äfven anser som pligt att uti föreliggande afhandling framställa sina åsigter om sättet att bilda Sveriges ynglingar till vapenföra män, hvilka vid behof kunna visa en öfvermodig granne »hur Svenska stålet biter.»

Stockholm i Juni 1865.

A. B. Santesson.

Skolans beväpning.

Hvad duger stark brynja på skälfvande bröst
Och goda pilar i rädd mans hand.
Saxo Gramaticus.

Sommaren år 1861 hade hänförelsen för Landets allmänna beväpning nått sin höjd och öfvergick mångenstäds till verklig öfverdrift. Så minnes man ännu huru en gardesofficer i hufvudstaden föreslog att uniformera all skolungdom ända ned till 12-åringen, samt i stället för dess gymnastik ville införa kompani- och bataljonsexercis. Ehuru detta exercisgrepp ej var utan anspråk på de unga soldaternas kassa var sinnesstämningen för vapenslammer så uppdrifven att speculationen var nära att lyckas, då en af Gymnastiska Central-institutets civila Lärare*) uppträdde just i det afgörande ögonblicket och uti en af Hufvudstadens större tidningar visade dåraktigheten af den omogna handlingen, med sådant eftertryck, att hela hjeltebilden stupade liksom monstret på lerfötter.

Emedlertid utfärdades Kongl. Cirkuläret af den 9 Jan. 1863 om skolornas beväpning sedan densamma blifvit enhälligt förordad af Rikets skolcollegier. Då ungdomen redan förut skall öfvas i bortåt 18 olika läroämnen hade det varit önskligt att cirkulärets fordringar varit måttliga och ej upptagit andra än verkligt Elementära ämnen. Så har likväl icke skett, i det att somliga bestämmelser icke blott äro svåra att efterkomma, utan ytterst farliga. Föreskriften om målskjutning torde sålunda vara alldeles förhastad, ty den försigtighet, på hvilken denna öfning måste grundas, är ju ej att påräkna hos skolungdom annorlunda än som anlag. Bestämmelsen om fäktning med 3:ne olika vapen är icke alls elementarisk och dess yppfyllande torde blifva ganska pro-

*) Numera Professoren i Medical-gymnastik derstädes, Doktor Hartelius.

blematisk då man vet huru svår vapenkonsten är — så svår att mången officer ej hunnit lära sig fäktning med ett vapen.

Har det anförda varit tillräckligt att visa ringheten af cirkulärets sakkännedom och frånvaron af nödig försigtighet, är det så mycket mera angeläget att kunna framställa någon norm, som redan varit pröfvad och vunnit erkännande. En sådan är det förslag förf. uppgjorde till vapenöfningens ordnande i sammanhang med den öfriga gymnastikundervisningen vid Nya Elem.-Skolan, efter af dess Styrelse gjord begäran. Då nu förslaget blifvit granskadt och godkändt af nämnde Styrelse, i hvilken en tjenstgörande general för ordet, torde detsamma kunna påräkna någon respect hos sjelfva exercisvurmeriet.

Emedan Svenska arméens exercis-reglemente icke är skrifvet för barn, kan detsamma icke i allt följas vid skolan utan olägenhet, hvadan 2:a, 3:e, 4:e, 5:e, 6:e och 7:e kapitlen, hvilka innehålla vändningar, marscher och gevärshandgrepp, torde utgöra det maximum öfver hvilket undervisningen ej får gå, såvida dess sanitära och pedagogiska mål ej skall vika för dess krigiska.

Till undvikande af sned uppvext och vilseledd känsel, är det af yttersta vigt att skolungdomen öfvar gevärshandgreppen åt ömse sidor, sålunda emot exercis-reglementets bestämmelse. Till ledning för de »Exercismän» som möjligen finna detta yrkande innebära vanvördnad för det Kungligt sanctionerade reglementet, torde erinras att endast det Reglemente, som Skaparen sjelf uppställt för menniskonaturen och hvilket bäst förnimmes genom naturstudier, är förtjent af den vördnad som tillkommer det oföränderliga.

Ehuru vackert och äfven lätt det är att tänka sig ett folk beväpnadt ända ned till dess 11-åriga söner, torde dock utförandet möta allvarsamma hinder. För hvarje vapenhandtering fordras nemligen ett visst mått af kroppslig stadga, förutom hvilket öfning med vapen ej kan blifva annat än lek. När gossen genom naturlig utveckling, understödd af förberedande gymnastik, vunnit någon kroppslig sjelfständighet, kommit till herravälde öfver sina egna kroppsliga redskap, först då kan han med fog tänka på att styra ett yttre red-

skap eller att föra ett vapen. Detta tidskifte inträffar emedlertid högst sällan före gossens 15:de år, hvadan denna ålder torde få utgöra den gräns, utöfver hvilken gossen kunde anses vara färdig till vapenföring, dock gymnastik-läraren obetaget att undervisa gossar, hvilka, ehuru under nämnda gräns dock hafva uppnått en ovanligt tidig utveckling samt sjelfve anmäla sig. När öfningstiden räcker till så att ej intrång göres på den egentliga gymnastiken, kunna de enklaste rörelserna i spridd ordning (kedje-exercis) öfvas med fördel äfven af skolungdom, hvadan vi också i denna lärobok hafva intagit de stycken af Exercis-Reglementets XI kapitel som vi funnit lämpliga. Deremot torde målskjutning (8 kapitlet) böra helt och hållet uteslutas från undervisningen, af skäl som vi förut åberopat: dels emedan den försigtighet, som är nödig till undvikande af olycka, ej kan finnas till hos ungdom annorlunda än som anlag, dels emedan denna konst näppeligen kan hänföras till elementarbildning. Då likväl ynglingen förr eller sednare skall komma i tillfälle att umgås med skjutgevär är det rätt att lära honom huru mycket krut detsamma tål vid, huru inläggningen deraf försigtigast bör tillgå, m. m., som tillhör laddningen, men allt detta kan öfvas utan bly och med högst ringa bruk af krut, om detsamma t. ex. användes endast vid sista öfningen. Skall laddning öfvas anse vi densamma ej böra ske efter exercisreglementet, som i denna del dels är pedantiskt affattadt, dels ock oförsigtigt i det att, t. ex. knallhatten påsättes innan krutet är inlagdt och stöt göres emot marken med gevärets kolf sedan krutet är inlagdt. Laddningen bör ske enligt jägarebruk, hvilket vi anse att hvarje ifrågavarande lärare har sig nog bekant för att vi ej här behöfva lemna särskild beskrifning.

Vi hafva nu anfört vidden af de mycket omtalade »militär-öfningarna» vid skolorna, enligt vår öfvertygelse om deras förenlighet med skolans allmänna syftemål, och tillägga blott att lämpligaste tiden för undervisningen uti dem är under loppet af månaderna Maj och September 2:ne gånger i veckan och sålunda att endast nybörjare öfvas i Maj, men alla vapenskyldige i September, samt att de egentliga vapenöfningarna eller fäktningen hvilar under ifrågavarande tid (Maj

och September). I afseende på s. k. »utmarscher» är vår erfarenhet att dessa böra betraktas som förströelse för ungdomen och sålunda ej åläggas, men välvilligt anföras af läraren, då han finner att ungdomen allmänt anhåller att få göra sådana, dock endast 2:ne gånger om året och aldrig utsträckta öfver 2:ne mil (fram och åter). När exercis och manöver hvila, öfvas de egentliga vapenöfningarne eller fäktning, enligt de bestämmelser som vi anfört i denna lärobok.

I afseende på val af lärare för skolans beväpning eller undervisning i vapenföring, råda ännu olika åsigter i det att somliga anse civile gymnastiklärare vara mera lämpliga, medan andra deremot tycka mera om militära sådana och då frågan är af vigt att få utredd, skola vi åtminstone med några ord beröra densamma.

Den mest påfallande skilnad mellan civil- och militärlärare är, att den förre har skolans tjenst till hufvudyrke och sålunda egnar sig åt densamma med hela den kärlek hvaraf han är mäktig, medan den sednare har sin militärtjenst till hufvudyrke och förutsatt att han älskar och sköter densamma som den förtjenar, måste hans omsorg för den bitjenst, som han innehar vid skolan, blifva mindre. Om icke det anförda är nog tydligt, utan exempel skola sökas i det förflutna för att deraf draga någon slutsats för framtiden, kan följande bemärkas: Stiftaren af svensk gymnastik och fäktning var en civil-lärare, nemligen P. H. Ling. De författare, som efter honom skrifvit om vapenöfningar, hafva uteslutande varit civila lärare (Hartelius, Strömborg, Unman och Santesson). Ända sedan år 1814 hafva militära lärare tänkt att lära Svenska arméen att fäkta, men detta har, efter ett halft århundrades förlopp ej lyckats ännu, hvadan vi ej förstå hvarföre de bättre skola lyckas med skolungdom, och tro att deras lärarekrafter äro för dyrbara att användas för skolgossar, så länge det knappt finnes en soldat inom arméen som kan fäkta och i förhållande till antalet endast få officerare som kunna det. Vi tro sålunda att det utmärkta biträde som militärer kunde lemna åt skolan riktigare, naturligare och i allo bättre användes vid den stackars arméen, som ju annars blefve för-

summad. Om deremot militära gymnastiklärare äro så intagna af gymnastiken att de verkligen vilja föra den framåt och ej blott lefva på dess löner, så taga de afsked från militärbefattningen för att uteslutande egna sig åt gymnastiken och vi skola vara de första att erkänna dem.

Sedan vi nu hafva anvisat materielen (vapenöfningarnes begränsning) för skolans beväpning, samt uttalat vår öfvertygelse om valet af lärare, hafva vi blott några få ord att tillägga med afseende på det af Saxo Gramaticus lånade motto. Vi böra nemligen ej inbilla oss att vi lagt grunden till rikets försvar endast derigenom att vår styrelse varit så generös och lemnat vapen åt skolorna till ett facilt pris, icke heller derigenom att undervisning blifvit påbjuden i skolorna uti förande af icke mindre än 3 slag af vapen, nemligen värja, sabel och bajonett, nej icke ens om Regeringen påbjudit undervisning äfven å de 2:ne öfriga vapnen som tillhöra arméen, nemligen pistol och kanon, ty bleksjuka, blodlösa och sedeförderfvade ynglingar skola genom en så grundlig beväpning blott hindras att springa om faran skulle nalkas. Härmed vilja vi egentligen hafva sagt att fastän skolorna nu äro beväpnade, får man icke fästa uteslutande förtröstan på vapnen, icke heller på lärarne, ty dessa kunna blott lära ynglingen greppen i vapnet samt kanhända i någon mån egga hans lynne till fosterländsk anda, men den egentliga näringen för handen eller händerna som skola bära och föra vapnen och den håg som skall fyllas af Svenskhet, meddelas bäst i hemmet hos fäderna och familjen. Bra är det alltså att skolorna fått vapen och att ungdomen undervisas dermed, men bättre och angelägnare är det dock att denna samma ungdom så fostras i hemmet, att densamma kan mäkta de vapen som den bjudes uppå.

Till en sådan uppfostran hörer ett sorgfälligt undvikande af hvarje bruk utaf tobak, starka drycker, äfven kaffe och the samt spel och nattliga supéer. Vi betvifla icke heller att många och flertalet af föräldrar då de erinras härom, skola finna att det ej kan vara nyttigt eller rätt att låta ungdom uppväxa i sådana olater och beqvämlighet, samt att några till och med skola hasta att förbjuda sina ynglingar allt bruk af det

nämnda helsoförderfvande öfverflödet. Detta är dock ej på långt när tillräckligt. Det är nemligen ingen konst att förbjuda en sak för den som man har någon makt öfver, men han är icke och blir aldrig i och med förbudet allena öfvertygad om orimligheten, farligheten eller skammen af sina laster eller missbruk, lyx, öfverdåd, beqvämlighet eller lättja. Emot detta onda gifves blott ett verksamt och säkert medel och detta är att den som förbjuder sjelf föregår med godt exempel. Om sålunda föräldrar, skollärare, prest och läkare, hvilka äro de personer som i mesta mån taga ungdomens vördnadssinne i anspråk, för ungdomens skull, ville upphöra att betjena sig af tobak, dryckom m. fl. af de frätmedel, som redan i hög grad förslappat den ursprungligen lefnadsfriska och starka Skandinaviska folkstammen, torde vi snart få återse den vackra färg som fordom var så egendomlig å den nordiska ynglingens kind, samt den djupa glans i ögat som äfven numera hör till sällsyntheter. Först med återvinnandet af kindens färg och ögats glans åt ungdomen, kunna skolornas beväpning tilläggas någon verklig betydelse och härom var det som vi ville erinra dem som önska ett sannt nationalförsvar och vilja göra någon uppoffring derför och ej blott pråla med vapen och toma ord. Vi veta väl att endast få föräldrar läsa denna bok, men vi veta ock att den ungdom som vi nu skrifva för, om några decennier är blefven föräldrar.

Vapen och Rustning.

1. *Vapen.*

De handvapen, som mest begagnas uti strid, äro värja, bajonett och sabel, hvilka hvar för sig, genom sjelfva sin konstruktion antyda en af de 3:ne egenskaper som endast tillsammans utgöra den verklige fäktaren, nemligen beräkning, styrka och mod. Sålunda synes värjan i sjelfva sin spetsiga, fina och väl proportionerade afslipning hufvudsakligen erinra om beräkning, vid sin användning, då bajonettgeväret deremot genom sina bastanta och väldiga dimensioner tydligen förutsätter styrka i första rummet till sitt förande (det bäres af 2:ne händer), medan sabeln slutligen, just igenom sin jemförelsevis vårdslösa (nonchalanta) läggning, synes påräkna ett oförväget sinne och ett nästan öfverdådigt mod för sin handtering.

Alla de nämnda vapnen äro visserligen anbefallda till öfning vid rikets skolor enligt Kongl. Brefvet af den 9 Januari 1863, men oss veterligt förekommer i nämnde stadga ej någon anvisning eller ens antydning om hvilketdera af de 3:e vapen, som företrädesvis eller hufvudsakligat bör användas. Vi skola derföre yttra vår mening härom, och föreslå då bajonettgeväret till hufvudvapen för läroverken, dels emedan undervisningen i detta vapen är mera lättfattlig än i något annat, dels ock för dess innehållsrika sammansättning (bössa, lans och klubba), samt emedan detta vapen begagnas mera allmänt än något annat och bör sålunda framför de andra framhållas till kännedom för det växande slägtet. Någon har yttrat, att om den republikanska tanken en gång finner för godt att anlita vapen för att vinna allmänt erkännande, så skall den sannolikt välja bajonetten; ty detta vapen är särdeles passande för folkets händer. Huruvida nämnde tanke är politiskt riktig, eller om densamma undfallit Regeringens framtidsblick vid anbefallandet af Kongl. Brefvet af den 9 Januari 1863, vilja vi ej befatta oss med att afgöra, men som lärare i vapenföring vidhålla vid den öfvertygelse att bajonettgeväret passar bra för en folkväpning.

Emedlertid bör alltid värja finnas vid Elementarläroverken, och öfvas åtminstone af de få som röja verkliga fäktareanlag, på det att konsten må lefva och den stora massan emellanåt må erinras om densamma och derifrån hemta mönster och förebild.

I anseende på elementarläroverkens förråd af vapen, anse vi att hvarje fullständigt läroverk bör utrustas med 50 bajonettgevär, hvilka ej få väga öfver 8 à 9 ℔ stycket. De lägre Elementarläroverken äro betjenta med 25, hvilka böra väga 6 à 8 ℔. Värja (florett) bör lärjungen hålla sig sjelf med, sedan skolan bestått den första uppsättningen. Sablar deremot böra af skolan underhållas till ett antal af 10 vid de högre läroverken. Vid de lägre behöfva ej sablar finnas. Skulle någon nödvändigt vilja öfvas ändå, så går det an att begagna käpp i stället. Nya och lämpliga gevär kunna erhållas till ett pris af 30 R:dr stycket, och sablar utan balja till 10 R:dr, allt i Eskilstuna, genom Svengren. Af floretter är den svenska klingan bäst, och köpes äfven från Eskilstuna till 75 öre.

Vapnets indelning.

Om vi närmare granska de för skolan anbefallda vapen, så finna vi, att de alla hafva en gemensam karaktär i sin konstruktion, i det hvarje af dem består utaf handtag eller fäste, sköld och klinga. På värja och sabel äro fästena temligen lika hvarandra och afslutas båda med parerplåt (sköld) medan deremot gevärets fäste nästan öfvergår i klingan, utan strängt bestämd gräns och nästan helt och hållet bortkastar den lilla qvarlefva af sköld, som de förstnämnde vapnen ännu bära, i det att geväret endast antyder densamma genom den krökning som det anbringat å sjelfva vapenlinien vid den s. k. bajonetthalsen. Betrakta vi nu särskildt vapnets klinga, så finna vi att densamma afsmalnar emot spetsen. Detta gäller äfven sabeln om den är väl gjord. Denna klingans afsmalning antyder ju redan en olika användning af dess smala och breda del, och så förhåller det sig äfven, i det att den förra afser anfall och den senare försvar. Således kunna vi ifråga om

värja och sabel räkna vapnets anfallsdel ifrån klingans spest till dess midt, medan det öfriga af vapnet utgör försvarsdelen. Å bajonettgeväret deremot räknas, om man afser bajonetten ensam, dess yttersta halfva (från spetsen till midten af bajonetten) som anfalls- och dess innersta från midten till halsen af bajonetten, som försvarsdel. Om deremot geväret användes i sin helhet sträcker sig anfallsdelen från bajonettens spets ända till näsbläcket medan försvarsdelen utgöres af det öfriga.

Anfall och försvar.

Liksom vapnet, ehuru indeladt i 2:ne halfvor för hvar sitt ändamål, dock utgör ett enda helt, böra också rörelserna till både anfall och försvar vara på det innerligaste förenade, icke blott till begreppet, utan i sjelfva utförandet, så att hvarje anfall göres så, att motståndaren derigenom tvingas till försvarsrörelse, medan hvarje försvar så anlägges, att detsamma förbereder och gynnar angreppet. Härtill fordras att anfallstaflan ej utsträckes öfver dess naturenligt bestämda gräns. I anseende till rum och tid, yttrar sig dock skilnad mellan anfall och försvar sålunda, att det förra alltid infaller i räta linien eller söker kortaste vägen till motståndarens anfallstafla, då deremot det senare yttrar sig i vågräta tvärlinien, hvarjemte anfallet beständigt har tempo före försvaret; ty det senare kan ej med gagn utföras förr än det förra är synbart.

Anfallstafla.

Me anfalstafla menas den dglen af fäktarens kropp, som lättast kan angripas och derföre förnämligast måse försvaras. De punkter, som sålunda skola skyddas och försvaras, beräknas något olika för olika vapen, så att då anfallstaflan för stickvapnet begränsas af öfre och nedre refbenet eller hufvudsakligen utgöres af bröstvårtan, utsträckes densamma för huggvapen till både hufvud och hals, samt för geväret ända ned till nafveln. Ju mera fäktaren förstår att minska sin anfallstafla dess mindre bekymmer får han med försvaret. Det är dock icke nog, att fäktaren så vänder

sin kropp, att han visar den möjligast minsta yta för motståndaren, utan denna yta måste äfven utgöras just af de delar, som ligga närmast utgångspunkten för alla vapnets rörelser, och denna utgångspunkt befinner sig i midten af axelleden till den arm, som förer vapnet.

Anfalls- och försvarslinie.

Med anfalls- eller räta linien uti fäktning menas den kortaste vägen emellan de båda kämparnes anfallstaflor (räta linien emellan bådas bröstvårtor) medan den väg, som faller tvärt öfver anfallslinien eller skär densamma rättvinkligt kallas tvär- eller försvarslinien. I den förra böra naturligtvis anfalllrörelserna utföras och det är om besittningen af densamma som hvarje fäktning eller strid utföres. I den senare göras alla försvarsrörelser.

Betäckning.

Den bredd som vapnets försvarsdel har emot dess anfallsdel, samt den vinkel som handleden bildar emot armen utgöra hvar för sig ett säkert skydd för fäktaren, och den som väl förstår att begagna dem båda, jemte fästets sköld till förskansning af sin anfallstafla, säges innehafva betäckning.

Vapenrörelsens allmänna begränsning.

Alla anfalls- och försvarsrörelser begränsas af fyra utaf hvarandra beroende vilkor: rum, tid, riktning och kraft, sålunda att det rum som vapnet skall genomlöpa för att träffa motståndaren, fordrar tid i mån som kraften (fäktarens) är stor samt riktningen (vapnets) är väl vald.

Gevärsställning (gard).

Då vapnet bäres i skida vid venster sida, och fäktaren ställer sig i gevärsställning (gard), så kallas denna venstersidig eller venster gevärsställning (gard). Tager fäktaren

deremot vapnet från högra sidan kallas den ställning som derigenom uppkommer högersidig eller höger gevärsställning (gard). På detta sätt tro vi att tvisten lättast och riktigast afgöres om den olika benämningen af två-hands- och enhands-vapnets »gard». Man har nemligen tagit sig anledning att kalla den ställning, i hvilken fäktaren *uti anfallslinien, bär värjan med höger hand* för höger gard; men detta är alldeles falskt; ty vapnet togs från venstra sidan och vändningen gjordes åt venstra sidan, och det är slutligen den obeväpnade venstraa sidan som skall skyddas (garderas) och derföre bör garden kallas venster eller venstersidig, ehuru vapnet bäres af höger hand. Härigenom blifver dessutom konseqvens i benämningen de olika vapnen emellan. Att vapnet i skida bäres såväl till venster som höger faller af sig sjelf, alldenstund det föres i strid, åt hvilken sida och af hvilken arm som helst.

Vapenläge.

När 2:ne fäktare ställa sig emot hvarandra afpassa de vanligen afståndet sinsemellan sålunda att vapnen korsa hvarandra på midten af klingan. Dessutom läggas vapnen vanligen vid första beröringen inom hvarandra, d. v. s. enligt den benämning af inre och yttre sida, som tillkommit efter fäktarens bröst och rygg, och emellan hvilka båda den beväpnade armen utgör gränsen.

Bärhand och styrhand.

Vid förandet af tvåhandsvapen kallas den hand som omfattar vapnets tyngdpunkt bärhand, medan den andra benämnes styrhand. Vid enhandsvapen deremot bäres och styres vapnet af samma hand. Dessutom talar man om främre och bakre såväl hand och fot som öfrige kroppsdelar, med afseende på deras närmare eller fjermare förhållande till motståndaren, så att den af fäktarens fötter, t. ex., som är längst bort från motståndaren, kallas bakre foten o. s. v.

Vapnets konstruktion.

Utan att vilja ingå i närmare bestämmelser härom, kunna vi dock yttra den öfvertygelse, att de lätta och korta vapnen äro de, med hvilka man säkrast slår sin ovän. Låt värjans klinga aldrig öfvergå armen i längd. Gör bajonettgeväret så kort och lätt som dess välgjorda bössa kan tillåta, och låt sabeln blifva lika lätt handterlig som käppen, hvilken i alla fall är dess urbild.

2. *Rustning.*

De tunga rustningar, inom hvilka medeltiden dolde sin mörkaste sida, och bakom hvilka den ofta förfäktade oädla och förmultnade åsigter, synas i våra dagar vilja åter uppträda i form af »monitorer» och pansarbatterier, men vi äro öfvertygade om, att en ny Gustaf Adolf skall uppstå och tillintetgöra all denna klumpighet som är så litet öfverensstämmande med vår tids anda i öfrigt, och som i alla fall hvilar på en grund af — feghet. Derföre bort med rustningar och fram med modet, ej blott å den stora krigsteatern, utan äfven å den lilla förberedande fäktsalen. *)

Vår åsigt om rustning är alltså att densamma bör inskränkas till en lätt kask af ståltråd samt handskar af Carl den XII:s mönster. Detta för fäktning med bajonett och sabel. Hvad serskildt bajonetten angår bör densamma vara konstruerad efter den förtjenstfulla uppfinning som major Wahlfelt först tillämpat inom vårt land, och som består deri att bajonetten, då han träffar motståndarens bröst, ger efter och kryper in helt och hållet uti geväret på grund af sitt fäste på spiralfjeder och sålunda berör motståndaren starkt nog

*) Det är märkvärdigt, att de 2 äldsta militära fäktlärarne inom hufvudstaden Herrar Adlersparre och Wahlfelt täflat med hvarandra i omsorgen att instufva sina lärjungar uti jern, till den ytterliga grad, att de känt sig lika olyckliga, eller åtminstone besvärade, som den svårast jernklädde straffånge. Dessa herrar, hafva icke betänkt att de härigenom systematiskt utbildat det anlag för feghet, som hvarje lärjunge väl i någon mån har. Vi vilja icke här omtala de mera påtagliga och skönjbara fysiska skador och lidanden, som isynnerhet under den senare lärarens öfverklagats.

för att få honom att erkänna stöten, men dock ej starkt nog för att skada honom. Så gjorda bajonetter kunna erhållas i hufvudstaden. Kaskarna deremot hafva vi ej funnit någonstäds så väl gjorda (starka och lätta) som i Köpenhamn, och kunna der erhållas hos nålmakaren Josua, till 6 R:dr stycket. År fäktaren nog mycket försigtig så begagnas äfven vid florettfäktning s. k. stålmask, hvilken är lätt och för ett bagatellspris erhålles i Stockholm; dock bör fäktaren i det längsta försöka att undvara ett sådant skydd och i stället lita på vapnet och söka dess betäckning.

Emedan vi skrifva för ungdom, som lätteligen någon gång tager skenet för sanning, kunna vi ej afsluta kapitlet om vapen, utan att med några ord afslöja det charlataneri som understundom bedrifves äfven på detta fält, på det att om en sådan oblyghet ännu en gång skulle sticka upp hufvudet densamma måtte bemötas som den förtjenar. Det finnes nemligen en fäktlärare här i hufvudstaden, som under sina s. k. uppvisningar låtit hopbinda två och två floretter med hvarandra, och med dessa improviserade gafflar, fäktat emot 4 motståndare på en gång. Samme lärare hade en annan gång tillställt en förevisning i fäktning med soldater, hvilka på förhand voro så dresserade att den som träffades af hugg eller stöt på sin läderputa skulle ögonblickligen falla ned på golfvet och ligga som död. Vid fäktningens slut var hela golfvet öfversålladt af skendöda, till mången åskådares stora förundran. Man skall vara soldat af blind lydnad för att gå i döden på ett så ömkligt sätt.

Med lärjungar som äro ämnade för teatern, kan en sådan undervisning vara förklarlig och ursäktlig, men för dem som skola lära att försvara fäderneslandet är den narraktig.

Förberedande rörelser till fäktning.

Att gå ifrån det enklaste till det svårare, anses vid hvarje annan undervisning vara nödvändigt och torde vara det äfven ifråga om fäktning. Detta hindrar dock icke, att fäktaren vid sin undervisning under vissa förhållanden måste förbigå eller utelemna saker, som han under andra omständigheter ej för någon del velat undvara. Den praktiske fäktläraren inser sålunda att hans förfaringssätt måste blifva annorlunda för en undervisning vid gymnastiska centralinstitutet än för en sådan vid elementarläroverken, samt åter annorlunda för instruering vid arméen. Vid förstnämnda anstalt, skall fäktningens idé upprätthållas och några få, men verkliga konstnärer skola der utbildas, som äro mägtiga att bära fäktkonstens banér, och utveckla dess fosterländska betydelse för ungdomens blickar. Vid elementarläroverken skall fäktningen tillämpas som pedagogiskt medel och som en första länk i den kedja af försvarsåtgärder, hvarmed landet omgifves, och liksom öfrige läroämnen framställas till sina elementer endast. Vid arméen skola massor af praktiska slagskämpar utbildas, och färdighet i förandet af ett specielt vapen bibringas, med få ord, soldaten skall göras förtrogen med det praktikablaste sättet att slagta en motståndare, utan iakttagande af någon slags gentelmanna convenance, hvadan undervisningen här måste mera närma sig till handtverket än konsten.

Vi skola här framställa de öfningar som lämpa sig att bereda elementarskolornas lärjungar till fäktning, dock under förutsättning, att dessa hafva ordentligt genomgått de kroppsliga rörelseföljder, som gemenligen tillhöra skolgymnastiken.

De öfvande i grundställning och flankordning.

1:a öfningen.

a. Armarna föras långsamt, raka och rätt utåt ifrån sidan till dess de komma i lodrät ställning, medan händerna i det ögonblick som axellinien passeras, börja en inåtvridning, som slutar med insidan vänd emot örat och samtidigt med armrörelsens fulländning. Hela rörelsen går sålunda i axlarnas plan.

b. Öfverarmarna föras samma väg tillbaka, men stanna i axellinien. Underarmarna måste naturligtvis följa med öfverarmarnas nedåtgående rörelse, men böjas härunder och samtidigt, så att rät vinkel uppstår i både arm- och handled. Se pl. 5.

c. Underarmar och händer rätas ut. De senare utan att vridas. Armarna blifva sålunda utåtsträckta med handens insida uppåt vänd.

d. Armarna återföras till sidan i grundställningen medan händerna åter vridas nedåt i samma långsamma takt som armrörelsen.

Emellan *b* och *c*, bör hufvudvridning göras, en gång åt ömse sidor, hvarunder blicken mönstrar handställningen. Hufvudvridningen i sin helhet upptager 20 sekunders tid för sitt utförande, och då hvar och en af de öfriga rörelsedelarne upptaga 10 sekunder, bör rörelsen sålunda i sin helhet utföras på en tid af omkring 50 sekunder.

Efter någon vana böra de ofvanbeskrifna rörelsedelarna utföras som en enda rörelse, hvilken dock midtuti sin bana gör ett uppehåll för hufvudrörelsen, se pl. 5, men vidtager genast efter dess slut.

I denna rörelse, väl utförd, ligger mycket estetiskt virke om vi få begagna ett hvardagligt ord, om något icke hvardagligt ämne.

Sedan lärjungen lärt sig att riktigt väl utföra rörelsen i den ofvan angifna långsamma takt och tidsåtgång, bör han öfvas att verkställa rörelsen i vanlig »exercis»-takt, och då alltid markera hvarje rörelsedel. Tidsåtgången bör vid »exercis»-takt utgöra omkring 5 sekunder.

2:dra öfningen.

a och *b*. Lika med de rörelse-delar af 1:a öfningen, som äro betecknade med dessa bokstäfver.

c. Underarmarna rätas ut medan händerna samtidigt ej blott vrida sig med insidan utåt, utan äfven böja sig med ryggsidan inåt, till dess äfven de uträtas just som underarmen är nära färdig med sin uträtning. Armarna blifva sålunda utåtsträckta med handens insida nedåt vänd.

d. Armarna återföras till sidan i grundställningen.

Att här ofvan beskrifna båda öfningar, både kunna och böra utföras äfven med en arm i sender faller af sig sjelf, men hufvudvridningen bör då börja samtidigt med armens första rörelsedel, så att ansigtet vrides och stannar emot den uppåtförda armen och vrides åter fram först då armen vid nedgåendet passerar axellinien.

Anm. Hittills har man vid fäktundervisning ej haft någon bestämmelse eller skola för armens förande, utan vanligtvis har instruktören nypit lärjungen i armen och gifvit densamma en ungefärlig krökning med orden »så skall armen hållas.»

3:dje öfningen.

a. Lärjungen gör halft höger om och samtidigt dermed hufvud- och bålvridning, så att ansigte och axlar komma i riktlinie med venstra foten.

b. Venstra foten flyttas 2 gånger sin längd framåt och i fotspetsens riktning.

c. Venstra foten återflyttas på sin förra plats, och samtidigt dermed göres ånyo hufvud- och bålvridning, så att ansigte och axlar denna gång stanna i riktlinie med högra foten.

d. Högra foten flyttas 2:ne gånger sin längd framåt och i fotspetsens riktning.

e. Högra foten återflyttas, medan ansigte och axlar åter försättas i venstra fotens riktlinie.

f. Högra foten flyttas 2:ne gånger sin längd rätt bakåt, klack för klack.

g. Högra foten återflyttas till den venstra, medan ansigte och axlar försättas i högra fotens riktlinie.

h. Venstra foten flyttas 2:ne gånger sin längd rätt bakåt, klack för klack.

i. Venstra foten återflyttas till den högra, medan ansigte och axlar försättas i venstra fotens riktlinie.

k. Lärjungen gör halft venster-om och befinner sig åter i grundställningen.

Öfningen verkställas på samma sätt åt venster och börjar då med halfvändning åt denna sida, och slutar med halfvändning åt höger. Pl. a utvisar närmare fötternas inbördes förhållande vid dessa förflyttningar, i det att högra fotens flyttning är punkterad, medan vägen för den venstra är tecknad med linier. Numren utmärka dessutom den ordning i hvilken fötterna flyttas ifrån hvarandra.

4:de öfningen.

Denna öfning utföres alldeles på samma sätt som näst-föregående, dock med tillägg af armrörelse, på följande sätt: Vid öfningens början eller i och med halfvändningen göres armuppböjning enligt Lings Gymnastik-regl., och sedan för hvarje gång fot flyttas till fot. Deremot sträckas armarna hvarje gång fot flyttas ifrån fot. Den arm uppåt som är närmast ansigtet och den andra armen nedåt, allt enligt Lings Regl. Figg. 1, 2, 3 och 4 utvisa ställningarna som uppkomma. Vid fotflyttningen bakåt blir kroppställningen enahanda med flyttningen framåt, ehuru fötterna intaga annan plats, hvilket finnes markeradt i trampskalan pl. a.

5:te öfningen.

Denna öfning tillgår äfven som den 3:dje i ordningen, men med tillägg af knähöjning enligt följande: För hvarje gång fot flyttas från fot, böjas knäna så att det bakre får rät och det främre hälften större vinkel uti leden, medan bålen bäres lodrätt öfver det bakre knäet. Knäböjningen får ej börja förr än fotflyttningen är gjord För hvarje gång fot flyttas till fot, sträckas knäna, så att sträckningen börjar samtidigt med fotflyttningen.

6:te öfningen.

Sjette öfningen utföres i öfrigt alldeles som näst föregående, men med den ändring att knäböjningen göres samtidigt med fotflyttningen och fulländas med densamma.

7:de öfningen.

Sjunde öfningen öfverensstämmer med den 6:te till alla delar, men får ett tillägg af armrörelse enligt följande: Vid öfningens början eller i och med halfvändningen göres armuppböjning enligt Lings Gymn.-regl. och sedan för hvarje gång som fot flyttas till fot. Deremot sträckas armarna hvarje gång fot flyttas ifrån fot, den främre (den närmast ansigtet) enligt Lings Regl. och föreskriften för »armarutåt-sträck»! dock med den modifiering, att armleden ej fullt uträtas eller ej mera än att armen behåller sin fulla ledighet. Se fig. 6. Handen sänkes något från sin jemnhöjd med axeln. Den bakre armen intager den ställning som uppkommer, enligt beskrifningen under bokstafven b, i 1:sta öfningen, och som fig. 5 dessutom framställer. Likväl bör armbågen till den sist omtalda armen något höjas, så att bakre öfverarmen får paralelt läge med den främre. Fig. 6 utvisar måhända tydligare än beskrifningen den ställning, som skall intagas för hvarje gång som fot flyttas från fot, vare sig framåt eller bakåt. Figg. 1 och 3 utvisa den en och samma ställning, fast sedd från olika håll och intagen med olika kroppssida, som intages hvarje gång fot flyttas till fot. I öfrigt observeras trampskalan a.

Enligt den sista öfningen ha vi sålunda fått lärjungen att småningom intaga en kroppsställning, som är lika fördelaktig till att afvärja, som att utföra ett anfall och med vapen i hand kalla vi densamma: gevärsställning (Gardställning).

Innan vi gå vidare skola vi söka att närmare påpeka de bestämmelser, som tillhöra denna på en gång svåra och vackra kroppsställning. Om vi alltså kasta en blick på fig. 6, så finna vi att densamma hvilar på en temligen vidsträckt basis, i det att fötterna omfatta ett rum af 2:ne fotlängder emellan hälarna. För vinnandet af tillbörlig stadga, har man nem-

ligen ansett att axlarna, som utgöra den öfvandes största kroppsbredd, böra tagas till måttstock för ställningens basis och i allmänhet motsvarar också deras bredd 2:ne fotlängder. Betrakta vi vidare figurens bakre ben, så finna vi detsamma genom knäledens böjning vara betydligt förkortadt och tillika, genom sitt lodräta stödsätt, helt och hållet uppbära kroppens tyngd. Öfver denna bestämmelse hafva fäktskolorna olika åsigter i det att flertafet af dem vilja fördela den öfvandes kroppstyngd lika mycket på båda benen, medan vår Svenska deremot vill förlägga densamma öfver det bakre benet allena. Ibland de väsendtliga skälen för den senare åsigten äro:

1. Liksom, vid sammandrabbning emellan stora härmassor, den erfarne härföraren ej på en gång använder alla disponibla trupper, utan sparar ett proportionsvis bestämdt antal för oförutsedda händelser, så är det ock i den enskilda striden klokt handlat af fäktaren att ej binda eller belasta båda sina förflyttningsmedel (benen) på en gång, medelst kroppstyngdens lika fördelning på dem begge utan ställa sig så att alltid endera foten är fri och disponibel.

2. Fäktaren begår sig lättare för motståndarens angrepp då han bär sin kroppstyngd på bakre benet, ty om ock angreppet skulle drabba honom, så blir såret eller våldet betydligt mindre i en bakåtdragen än i en framskjuten ställning.

3. Det närmande till motståndaren, som kroppstyngdens fördelande på begge benen afser, ersättes rikligen genom den större fart, som kroppsställningen öfver bakre benet måste förläna i och med den större rymd som kroppen får att genomlöpa isynnerhet vid ett utfall.

4. Hvar och en vet att man för att gifva en örfil drager handen bakåt för att få kraft i slaget, men vi äldre minnas också att om örfilen var ämnad åt ett barn så togs handen helt ringa tillbaka för att moderera slagets hårdhet, då vi deremot emot en jemngod motståndare draga handen tillbaka så långt jemnvigten tillåter. Så förhåller det sig äfven med fäktning. Vilja vi stinga vår motståndare litet grand, utan att göra honom olycklig, så är det rigtigt att taga utgångs- eller gardställning med lika tyngd öfver båda benen eller en framskjuten ställning, men skola vi krossa och för-

göra motståndaren, så draga vi vårt anfallsmedel så långt tillbaka som jemnvigten tillåter, eller m. a. o. vi ställa oss med kroppstyngden öfver bakre benet.

5. Om man erinrar sig huru svårt det är att behålla kroppstyngden öfver bakre benet, och huru benägen man är att luta framåt inses lätteligen att om äfven undervisningen skulle upptaga och inlära den framskjutna ställningen, så blir följden att lärjungen till sist riskerar att falla på näsan.

6. När lejonet bereder sig till strid eller rof står det icke och stretar på alla 4 benen utan drager sig tillsamman och tillbaka inom sig sjelf så mycket det förmår, för att i nästa ögonblick med ett språng falla öfver sitt offer.

Af skäl som blifvit anförda för kroppstyngens lika fördelning på begge benen äro följande de förnämsta:

1. Att alla lärjungar helst bära kroppstyngden öfver båda benen och finna detta sätt beqvämare.

Anm. Detta är nog fallet i allmänhet, men så förhåller det sig med all konst; ty om den icke vore svår och obeqväm, så vore den icke konst åtminstone ej värd att nedlägga möda på. Dessutom bör beqvämlighet just icke vara att räkna på vid fäktning.

2. Man är närmare motståndaren genom den framskjutna gardställningen än den tillbakadragna.

Anm. Detta är också sannt, men man kan emedlertid invända härvid att, om fäktaren har längre till motståndaren i den tillbakadragna garden än i den framskjutna, så har motståndaren dock precis lika långt till honom.

För att återkomma till det bakre benet, så kan man visserligen af fig. 6 se att detsamma är böjdt, men ej huru mycket, hvadan vi redan i 5:te öfningen angifvit måttet till rät vinkel i knäleden. Skälet härtill har varit att denna bestämmelse är lättfattlig och sålunda lämpar sig bra såsom anvisning för skola (för pedagogiskt bruk) samt att nybörjaren har svårt att få sina knän lediga, hvadan man gerna må begära t. o. m. något mera än man kanske understundom önskar. Således rät vinkel i bakre knäleden.

Om vi härefter granska bålen så finna vi att densamma, som förut är nämndt, bäres lodrätt öfver bakre benet, samt

med sin ena halfva eller sida bortvänd så att axlarna intaga samma riktlinie som främre foten innehar. Skälet till denna bålens bortvridning (effacering) är bra tydligt. Det föreskrifves nemligen af fäktarens omsorg att lemna motståndaren så litet som möjligt tillfälle att träffa sin kropp och att sålunda ej vända större yta mot honom än nödigt är.

Låta vi nu blicken halka åt sidan så finna vi den ena armen, den bakre, vara upplyftad på ett egendomligt sätt. Vi hafva förut sagt att den Svenska fäktarpositturen har till grundsats att, om uttrycket tillåtes, ej spela ut alla sina trumf på en gång, utan gömma och spara ett antal krafter till det kritiska ögonblicket, hvilket vanligen inträffar med utfallet. Detta är också skälet till bakre armens högt uppburna ställning, ty härigenom sättes fäktaren i tillfälle att fördela krafterna och draga vissa af dem bakom slagtlinien, färdiga att i det afgörande ögonblicket kastas fram. Utländska fäktskolor och korporalsfäktarne hos oss hafva mycket beskärmat sig öfver detta armens högburna sätt under fäktning. Vi gifva dem ock rätt så tillvida, att den som blir »trött och förderfvad» att stå »så der» bör icke lyfta armen upp, men vi tillägga att en sådan bör ej heller lyfta vapen, ty hans håg och fallenhet ligger då åt ett annat håll. Vi böra dock komma ihåg att det är ett stort fel af instruktören om han, t. ex. vid inlärandet af högstöten (primstöten) tvingar lärjungen att under tiden stå med uppburen arm eller i allmänhet då saker inöfvas, som ej hafva direkt sammanhang med ifrågavarande armställning. Slutligen tillåta vi oss nämna att kraften att bära upp armen bör, dels af naturen och dels genom öfning, vara så beskaffad att densamma liksom känner behof af att på detta sätt resa upp sig alldeles som (om denna simpla, men tydliga liknelse tillåtes) hunden eller katten göra med svansen (lejonet gör på samma sätt), hvilken slokar mellan benen då djuret är trött, modfäldt eller ledset, men reser upp sig då detsamma är rigtigt morskt. En sådan fysisk känsla skall ligga till grund för bakre armens uppbärande under fäktning och om denna känsla icke inställer sig hos den öfvade fäktaren, bör han endast tvungen börja en fäktning. I händelse det föregående ej är tillräck-

ligt bevisande skola vi tillägga att om bakre armen ej bures uppe, utan finge hänga vid sidan eller fästas dervid, skulle hela tyngden ligga ikring vapnet och frampressa ställningen, men genom dess uppbärande fördelas och förläggas krafterna så att jemnvigten bibehålles. Litet hvar veta vi huru vid ett tillbud till fall, man känner sig manad att kasta upp en af armarne för att återvinna jemnvigten. Fördenskull bäres bakre armen uppe under fäktning, för att med lätthet och hastighet kunna återställa den ständigt hotade jemnvigten. Slutligen åsyftar armens förande på ifrågavarande sätt att, om vi så få uttrycka oss, utgöra ett roder på skutan (kroppen) som skall röras; detta framstår isynnerhet tydligt vid utfallet i det att bakre armen då, genom att kastas bakåt och spänna muskulaturen (liksom göra sig tung) både bestämmer riktning och i rätter tid hejdar farten. Till sist vilja vi lägga 2:ne icke minst vigtiga skäl för armens bärande på sagde sätt. Det ena är hygieniskt och det andra estetiskt. Det förra är så tydligt för män af facket att det ej kan behöfva utvecklas, blott nämnas. Det senare, liksom allt ifråga om »smak och tycke kan ju ej disputeras» men sättet är i alla fall *högburet.*

I afseende på reglementariska bestämmelser böra vi nämna att flertalet af Lings lärjungar tycka om den räta vinkeln i armleden, men ej i handleden och föra handen något kupad. Den estetiska lagen tycker ej heller om 2:ne räta vinklar efter hvarandra. För vår del anse vi den räta vinkeln böra gälla å båda lederna såsom skolöfning och af skäl som vi förut påpekat*). Handen anse vi böra sträckas i alla sina leder, härigenom är den fri och får ett lätt utseende och ger finhet åt hela den öfriga kroppsställningen. Således: Rät vinkel i bakre arm- och handled, handen lätt utsträckt med sammanlagda fingrar och öfverarmen i paralel ställning med främre armens öfverarm. Beträffande den främre armen så se vi densamma vara nästan uträtad och dess hand i höjd med bröstvårtan. Skälet till detta armens nästan uträtade tillstånd är det att försvarsrörelserna härigenom vinna i fin-

*) Det är dock sällan att handleden är så mjuk att den fullkomligt tillåter rät vinkel.

het och begränsning, på samma gång fäktaren kan fortare öfvergå till anfallsrörelse nemligen i utfallet. Således blir bestämmelsen för främre armen: så rak eller lång som möjligt, utan att vara styf samt med handen i höjd med bröstvårtan och då vapen är i honom, bör dettas spets sigta åt motståndarens öga; dessutom bör armbågen noga inpassas i anfallslinien, sedan armens insida blifvit uppåtvänd.

Innan vi gå vidare uppåt, måste vi först affärda det främre benet. Af figuren synes att böjningen i detsamma är betydligt mindre än i det bakre. Bestämmelsen är: Hälften så stark böjning som i bakre knäet. I öfrigt gör böjningen sig sjelf riktig, förutsatt att 2:ne fotlängder iakttagas emellan hälarna och att kroppstyngden verkligen hvilar öfver det i rät vinkel böjda bakre knäet.

Sedan vi nu äro färdiga med stommen skola vi betrakta hufvudet, som är och förblir hufvudsak i fäktning som i andra stycken. Se då denna spända hållning i halsens muskler, antyder icke redan den att här är fråga om allvarliga ting — en förmodan, som ytterligare bekräftas af den ljungande blicken. Det är af största vigt att hufvudet och framför allt blicken kunna gifvas det öfverlägsna och förkrossande uttryck, som tillhöra dem i fäktning. Det var härpå Stenbock syftade med de bekanta orden till »Getapågana»: »Se ond ut så springer Dansken för dig!» Det är nemligen med den enskilde fäktaren som med härmassorna, att den moraliska öfverlägsenheten blir snart den fysiska, äfven om den ock ifrån början ej var det. Betämmelsen för hufvudets hållning är: Halsen lodrät, hakan bakåtdragen och blicken fästad på motståndarens yttre öga.

8:de Öfningen.

a) Utföres enligt beskrifningen under bokstafven a) i 3:e öfningen.

b) Venstra foten flyttas 3:ne gånger sin längd framåt och i fotspetsens riktning samt mottager kroppstyngden med böjdt knä, medan det bakre knäet hålles sträckt och befordrar rörelsens fart, samt med sin fot liksom griper tag i marken

genom fast anslutning till densamma. Det främre knäet böjes så starkt att det med sin främre yta stannar lodrätt öfver fotspetsen och bålen lutar fram så starkt att axelleden kommer lodrätt öfver knäet, hvarigenom fotspets, knä och axelled sålunda inpassas i samma lodräta linie. Hela fäktarens längd ifrån hjessen till bakre hälen bör äfven inpassas i en rät linie, som faller så att den bildar halfrät vinkel med markens yta.

c) Venstra foten återflyttas på sin förra plats medan dess knä upprätas samt hufvud- och bålvridning verkställas i högra fotens riktlinie. Uppresningen underlättas derigenom, att *vid dess början bakre knäet* böjes något och åter sträckes.

d) Högra foten flyttas och fäktaren förhåller sig enligt beskrifningen under b) för venstra foten.

e) Högra foten återflyttas på sin förra plats, medan hufvud- och bålvridning göras i venstra fotens riktlinie. I öfrigt enligt c).

f) Högra foten flyttas 3:ne gånger sin längd bakåt, klack för klack (i nackens riktning) se pl. b, 3. Rörelsen börjar dermed att fäktaren lutar sin kropp framåt*) och derunder böjer det främre knäet medan det bakre, lindrigt böjdt, föres bakåt och först riktigt sträckes då foten hunnit få säkert fäste. I öfrigt bör kroppens läge intagas enligt de bestämmelser som äro upptagna under b), ehuru rörelsen der beskrifves framåt och med venster fot.

g) Högra foten återflyttas till den venstra, medan främre knäet hastigt upprätas samt ansigte och axlar försättas i högra fotens riktlinie.

h) Venstra foten flyttes bakåt och fäktaren förhåller sig enligt beskrifningen för högra foten, under f).

i) Venstra foten återflyttas till den högra, medan ansigte och axlar försättas i nämnde fots riktlinie.

k) Lärjungen gör halft venster om och befinner sig i grundställningen. I öfrigt hänvisas till Fig. 7 och trampskalan pl. b. Att öfningen utföres äfven efter halfvändning åt venster, faller af sig sjelf.

---

*) Med framåt hafva vi alltid låtit ansigtets riktning utgöra orsak till benämningen.

9:de Öfningen.

Nionde öfningen är ett upprepande af den åttonde, men med tillägg af knäböjning enligt följande: Efter halfvändningen böjas båda knäna uti rät vinkel och denna böjning repeteras hvarje gång innan fot flyttas från fot.

10:de Öfningen utgör äfven ett upprepande af den åttonde, men med tillägg af armrörelse enligt följande: I och med halfvändningen göres armuppböjning, enligt Lings Gymn.-Regl., och förnyas for hvarje gång som fot flyttas till fot, enligt figg. 1 och 3. Deremot sträckas armarne hvarje gång fot flyttas från fot, enligt fig. 7. Den främre armen med flathanden uppåt vänd och den bakre med flathanden nedåt vänd. Båda armarne böra sinsemellan vara paralela samt i axlarnas plan. Främre handen bör hafva samma höjd som ögat. Se i öfrigt trampskalan b).

Vi hafva nu genom den sista öfningen satt lärjungen i en kinkig ställning, en ställning som, om fäktningen utföres på fullt allvar, utgör gränsen emellan lif och död. Rörelsen eller den ställning, hvari densamma slutar, kallas utfall och är den sista och svåraste i fäktning, liksom gevärsställningen (gardställningen) är den första och vigtigaste. Ställningen är således värd att betrakta och om vi göra det å fig. 7, så finna vi den största djerfhet byggd på den mest fina och noggranna beräkning. För en så djerf utsträckning fordras en stor basis, hvilken också utgör 3 fotlängder från häl till häl och är den största som någonsin förekommer i gymnastik. Om vi granska bakre benet så se vi huru dess nedra del vid ankelen, (maleolus externus) liksom böjer sig för att lemna foten dess mera tillfälle att gripa tag uti marken. Också bör foten vid detta tillfälle vara som om den vore spikad fast. Svårigheten att riktigt föra foten är en af de största fäktaren har att öfvervinna och mycket få äro de som vid alla tillfällen rigtigt hålla reda på bakre foten vid utfallet. Bakre knäet är sträckt och är just det som bestämmer utfallets kraft och snabbhet sålunda, att, sedan främre foten lyftats från marken och kroppstyngden flyttas framåt, är det knästräckningen som slungar fram fäktarens kropp. Närmast bakre fotslutningen till marken kommer bakre knä-

sträckningen i svårighet. Ifrån hjessen till bakre foten ligger fäktaren i en rät linie som bildar halfrät vinkel till markens yta, hvarigenom, enligt förut gjord bestämmelse om 3:ne fotlängder emellan hälarne ett nästan paralelt läge uppstår emellan hela bakre benet samt det främre underbenet. Armarna hafva ett paralelt läge till hvarandra. Bakre armen med flathanden nedåt utgör styret på kroppen och göres vid fallet så tung som möjligt, genom muskelspänning, men vänder handens flatsida uppåt vid uppresningen för att underlätta densamma. Om man jemför fäktarens basis med den vertikala linie som genomgår främre axelleden och fotspetsen, så finner man att desamma utgöra sidorna i en likbent triangel med kroppens längdlinie till basis.

Uti »gymnastikens allmänna grunder» säger Ling om utfallet, att detsamma riktigt utfördt endast kan ske »genom en paralel ställning emellan båda benen, rät vinkel i främre knäet och halfrät vinkel i kroppens och båda benens lutning emot planet.».

Det gör oss ondt att i sanningens namn nödgas bestrida detta Lingens påstående, i det att detsamma är emot både Anatomisk och Matematisk lag och i strid emot sig sjelf. Det förhåller sig nemligen så, att om fäktaren intager utfallet så skarpt att kroppens längdlinie lutar i halfrät vinkel emot planet, medan han hvilar på en basis af 3:ne fotlängder emellan fötternas båda hälar, kan det andra af Lingen föreskrifna vilkoret eller att äfven främre benet skall luta i halfrät vinkel emot planet omöjligen uppfyllas; ty menniskoorganismen är ej så danad, och endast en vanskapling skulle möjligen kunna komma ut med båda föreskrifterna. Vi måste således tage bort en af de gjorda föreskrifterna och verkställa detta på följande sätt: Om fäktaren sätter kroppens längdlinie i halfrät vinkel till planet och intager en basis af 3:ne fotlängder emellan båda fötternas hälar, så faller måttet af främre knäets böjning ju af sig sjelf i och med dessa bestämmelser. Med kroppens längdlinie förstås rymden emellan bakre hälen och hjessan.

Då likväl lärjungen har svårt att se och ännu svårare att känna när kroppens längdlinie hunnit i nämnda lut-

ning, finnes följande tecken (kännemärken) att uppmärksamma: Sedan lärjungen är säker i bestämmandet af basis, har han att iakttaga att främre armvecket, knäet och fotspetsen äro i samma lodräta linie.

Vi veta ej om det är af blindhet eller af undseende för Ling; men hvarken Strömborg eller Rothstein, hvilka båda hafva skrifvit om fäktning och utfall, hafva anmärkt motsägelsen i Lings föreskrifter. För vår del anse vi undseendet vara malplaceradt. Emedlertid beskrifver Rothstein utfallet medelst bestämmande af vertikal-linie mellan »schulter», knä och fotspets samt bestämmer basens vidd; men detta gör han i teckningen en fotlängd för mycket. Strömborg deremot bestämmer blott lutningen af kroppens längdlinie samt basens vidd.

Om man observerar skall man finna att basis svarar emot benets längd och att hela ställningen i utfallet utgör en likbent triangel, hvars båda ben bildas af vertical-linien mellan hals, knä och fotspets (främre) samt horizontela linien mellan främre fotens spets och den bakres häl, medan kroppens längdlinie utgör basen. Man säger att Ling och somliga andra fäktlärare hafva tagit konstverket »gladiatorn» till en förebild vid bestämmelserna för utfallet; men om man granskar nämnde verk, skall man finna att benen visst icke äro paralela med hvarandra och vi tro att en figur med paralela ben uti ifrågavarande ställning blir oskön och krypande.

11:te Öfningen.

Vid de föregående öfningarna har egentligen ingen rumförändring egt rum i det att fötterna väl flyttats både fram och tillbaka, men alltid åter på sin förra plats. De båda sista öfningarne afse att vänja lärjungen vid rörelser med rumförändring.

a). Lärjungen gör halft höger om, armuppböjning samt hufvud- och bålvridning enligt 3:dje och 4:de öfningarna. Se fig. 1.

b). Venstra foten flyttas fram under knäböjning, medan armarna föras i gevärsställning, allt enligt 7:de öfningen. Se fig. 6.

c). Högra foten flyttas intill den venstra medan knäna sträckas och armarna böjas som förut.

d). Ställningen enligt b) intages ånyo.

e). Ställningen enligt c) upprepas o. s. v. så att rörelsen framskrider i en afmätt marsch efter lärarens räkning. För hvarje gång fot flyttas från fot, vare sig framåt eller bakåt, sträckas eller föras armarna i gevärsställning (gardställning), se fig. 6 och för hvarje gång fot flyttas till fot, vare sig framåt eller bakåt, böjes armarna enligt gym.-regl., se fig 1. Att denna fäktmarsch göres så väl bakåt som framåt, samt från halfvändning till venster som till höger, faller af sig sjelf.

12:e Öfningen.

Tolfte öfningen utföres i likhet med den 11:te, men med den skilnad att då gevärsställningen intagas i 11:te öfningen, hvarje gång fot flyttas från fot, intages utfall i 12:te öfningen. Elfte öfningen är sålunda en marsch i gevärsställning (gardställning) och upprätning, bådadera utförda och upprepade framåt så länge marschen är kommenderad framåt. Skall marschen utföras bakåt, går fäktaren i gevärsställning (gardställning) bakåt och gör upprätningen bakåt, så länge marschen varar. Likaledes är 12:te öfningen en marsch bestående af utfall och uppresning, antingen ständigt framåt eller ständigt bakåt. Vid upprätning och uppresning böra knäna alltid sträckas. 11:e öfningen är en marsch, hvarunder första ställningen intages enligt fig. 1 och upprepas hvarje gång fot flyttas till fot, medan ställningen enligt fig. 6 intages hvarje gång fot flyttas från fot, så att dessa 2:ne ställningar oafbrutet aflösa hvarandra i den gifna riktningen. På samma sätt med 12:te öfningen, hvarunder ställningarne enligt fig. 1 och 7 oafbrutet aflösa hvarandra under marschen i dess bestämda riktning, framåt eller bakåt.

Till kommando-ord kunna följande tjena:

Fäktmarsch i gevärsställning (utfallsställning) framåt (bakåt) — Marsch!

13:de Öfningen.

Trettonde öfningen utgör en sammansättning af 11:e och 12:te öfningarna enligt följande:

a). Utföres enligt beskrifning under denna bokstaf i 11:te öfningen.

b). Utföres äfven enligt 11:te öfningens b), men med oförändrad armställning (armarna sålunda uppåt böjda).

c). Utfallsställning intages enligt 10:de öfningens senare tempo.

d) Ställning intages enligt c) i 11:te öfningen och marschen fortsättes. Efter samma grund sker marschen bakåt.

Anm. Skulle läraren finna förmånligt att öfva dessa fäktmarscher utan upprätning af knäna, så kan han ju tillsäga härom, liksom det står honom fritt att utesluta en eller annan öfning om han finner antalet för stort.

14:de Öfningen.

I mån som lärjungen närmar sig öfningar med vapen i hand, göres behofvet af särskilda kommando-ord för hvarje rörelse mera gällande. Vi skola derföre beskrifva följande öfningar enligt kommando-ord.

För att vänja lärjungen att bära kroppstyngden på bakre benet, samt för att emellanåt väcka honom till mera lif, kommenderas:

Ett fot — (två fot —) slag*)!

Främre foten lyftes härvid ett par tum från marken och nedsättes på samma ställe med ett kort (två korta) slag, utan att kroppens ställning ändras.

Anm. Efter förflyttning af kroppstyngden från ena till andra benèt, bör denna öfning ofta användas. Längre fram brukas den äfven att dermed oroa motståndaren.

15:de Öfningen.

Skall gevärsställning ombytas till vapensida, men med bibehållen front, kommenderas:

---

*) Måhända stampning faller sig lättare att kommendera, så kan ju läraren använda detta ord i stället för slag.

Framåt byt om — ställ!

Medan kroppstyngden förflyttas på främre foten, göres ånyo ¼ cirkels vändning på dess klack, samt åt dess utsida Den bakre foten framföres tätt förbi den främres klack och nedsättas 2:ne fotlängder framom, samt vinkelrät emot densamma; i öfrigt intages ställning alldeles som förut.

Vid komm.-ord: Tillbaka byt om — ställ! utföres rörelsen enligt nyssgjorda beskrifning, med den skillnad att vändningen göres på bakre foten och att rumförändringen således sker bakåt, se pl. c.

16:de Öfningen.

Skall både vapensida och front ombytas, komm.:

Höger omvändning byt om — ställ!

Kroppstyngden öfverflyttas på främre benet, och under det tårna lyftas, göres ¼ cirkels vändning åt höger på båda klackarna. Ansigtet vändes emot den nya fronten och gevärsställningen intages enligt förut gjorda bestämmelser. Se pl. d.

Vid komm.-ord: Venster omvändning byt om — ställ! verkställes rörelsen enligt samma grund som nästföregående med den skillnad som olika sida betingar. Högeromvändning göres blott från höger gevärsställning, och Vensteromvändning endast från venster gevärsställning.

17:de Öfningen.

De marscher, af hvilka fäktare begagna sig för att uppnå hvarandra, benämnas helmarsch och glidmarsch (enkel marsch).

Till den förra komm.:

Helt framåt — marsch! 2:ne tempo.

1. Bakre foten sättes ¼ aln, högst en fotlängd, framom den främre och i dess inre linie medan fötterna behålla sitt rätvinkliga läge till hvarandra och kroppstyngden uppbäres lika mycket af båda benen. Det bakre knäets böjning behålles och antages af båda knäna. Se pl. e.

2. Bakre foten flyttas tätt förbi den främre och så långt framom att afståndet emellan båda hälarna åter blir 2:ne fotlängder och så att gevärsställning åter intages.

Skall endast rörelsens första tempo utföras, benämnes rörelsen: halfmarsch och komm.-ordet lyder: Halft framåt — marsch! Enligt samma grund göres rumförändring bakåt, hvartill komm.: Helt (halft) tillbaka — marsch? Nybörjare öfvas först endast i halfmarschen.

18:de Öfningen.

Till glidmarsch komm.: Glidmarsch framåt — marsch!

Främre foten lyftes och liksom glider fram i fotspetsens riktning högst en fotlängd medan bakre foten samtidigt följer med lika långt, så att gevärsställningen behålles orubbad till alla delar. Marschen bör göras så spänstigt och fint att motståndaren knappast märker den, åtminstone ej så tidigt att han hinner undkomma.

Vid komm.-ord: Glidmarsch tillbaka — marsch! utföres rörelsen enligt samma grund som framåt, under iakttagande att bakre foten börjar rörelsen. För öfnings skull kunna äfven 2:ne glidmarscher göras efter hvarandra och sammanhängande till en rörelse enligt komm.-ord: Dubbel glidmarsch framåt (tillbaka) — marsch! Helmarschen är grof och framfusig och användes derföre mest med groft vapen, som t. ex. bajonett, samt emot grofva och klumpiga motståndare, eller sådana som äro tafatta nog att låta skrämma sig af stora skrymmande (hyttande) åtbörder. Glidmarschen deremot är fin och smygande och utgör det egentliga förflyttningssättet under konstnärlig fäktning med värja. Gligmarschen är, om vi så få uttrycka oss, en systematiserad jemkning med fötterna, från eller till motståndaren, för litet att vara marsch och för mycket att vara stående. Vi hafva ändrat helmarschen, sådan den beskrifves i Lings Regl., synnerligen af det skäl, att inåtvända fötter under marsch är emot allt gymnastiskt vetande och fordran, m. m.

19:de Öfningen.

Rörelser ur Linien.

Åttonde och 10:de öfningarna beskrifva utfallsrörelsen, ehuru endast som förberedande öfning, och sålunda utförd från

upprättstående ställning (raka knän). Då utfallet deremot sker med vapen ihand, utföres det ifrån gevärsställningen och i närmaste linien till motståndaren. Utfallet kan emedlertid göras på ömse sidor om nämnda linie.

Från gevärsställning med höger fot främst, komm.:

1. Till höger — fallut!

Härvid gör lärjungen $\frac{1}{8}$ cirkels vändning på bakre fotens klack och åt nämnde fots insida och verkställer samtidigt härmed utfallet med den främre foten så långt höger om linien som fordras för att fötterna skola återfå sitt inbördes rätvinkliga läge och 3 fotlängders afstånd hälarna emellan samt klack för klack. Ansigtet vändes i den bakre fotens riktning. Armarna öfverlemnas åt sig sjelfva. Se pl. h.

2. Till venster — fallut!

Lärjungen gör $\frac{1}{8}$ cirkels vändning, från sig på främre fotens klack åt dess utsida och samtidigt härmed verkställes utfallet med bakre foten framåt och så långt till venster om linien som fötternas inbördes rätvinkliga förhållande, och 3 fotlängders afstånd emellan klackarna fordra. Ansigtet vändes i den efter utfallet varande bakre fotens riktning. Se pl. i.

20:de Öfningen.

Bågmarscher.

Från gevärsställning med höger fot främst (venster gevärsställning, venster gard) komm.: Bågmarsch till venster — marsch!

a). Lärjungen gör det första steget alldeles enligt beskrifningen i 19:de öfningens 2:dra afdelning. (Till venster fall ut!)

b). Bakre foten sättes $\frac{1}{4}$ aln eller i halfmarsch ställning framom den främre och bålen bäres i vanlig halfmarschställning med skillnad att axlarna föras i främre fotens riktlinie i stället för den bakres.

c). På främre fotens klack göres $\frac{1}{8}$ cirkels vändning af lärjungen åt nämnde fots utsida, medan bakre foten föres i gevärsställning, som dessutom intages äfven i öfriga kroppsdelar.

Om från samma gevärsställning (med höger fot främst), komm.: Bågmarsch till höger — marsch! blifva stegen 4.

a). Det första steget uttages alldeles lika med det i 19:de öfningens första afdelning beskrifna (till höger fall ut!)

b). Helmarsch utföres i främre fotspetsens riktning och med bålen i den ställning som tillhör denna marsch.

c). På främre fotens klack göres $\frac{3}{8}$ cirkels vändning åt nämnde fots insida, medan bakre foten sättes i gevärsställning, liksom kroppen i öfrigt.

Vi utelemna bågsteg, sidsteg och vändningar. De sistnämnda böra af gymnastiken inhemtas så att lärjungen änskönt i gevärsställning bör kunna göra så väl venster som höger om, då han underrättas att vändningen alltid sker på främre foten. Sidsteg äro vackra rörelser och kunna studeras i Lings Reglemente. Bågstegen äro deremot illa beskrifna och temligen indiferenta för undervisningen.

Fäktning med Värja (Florett).

Uppställning på ett led eller 2:ne öppna. Vapnet vid höger sida.

Då nu lärjungen skall föra värjan är det af största vigt för honom att få veta, hvarest dess jemnvigts- eller tyngdpunkt är belägen; ty i denna trakt af vapnet skall allt försvar förläggas, d. v. s. alla afböjningar skola göras med densamma. För erfarandet häraf komm.: Väg af — gevär!

Vapnet kastas upp i luften, med fästet uppåt och i höjd med ansigtet, hvarefter vapnet i vågrät läge och med fästet vändt emot bålen återfattas strax under fästet af den

*) Blott med tvekan göra vi ofvanstående föreskrifter. Vi tro nemligen att sättet huru vapnet skall dragas hörer till petitesser, samt att undervisningen borde börja med draget vapen liksom den allvarliga striden säkerligen gör det. Skall emedlertid vapnet öfvas ända ifrån sitt läge i skidan, bör denna bäras lika mycket vid högra som venstra sidan.

med insidan uppåtvända handen, å hvars öppnade fingrar det öfverlemnas åt sig sjelf att väga af och an till dess rörelsen stannar på långfingret. Så snart tyngdpunkten är funnen, sätter lärjungen åter vapnet vid sidan utan särskildt kommando-ord.

I. Öfningen.

Till gevärsställning (gard) kommenderas: I — gevärr! 2:ne tempo.

1. Utföres enligt a) i 3:e öfningen, hvarunder venstra handen samtididigt fattar vapnets fäste med fullt grepp:

2. Utföres enligt bestämmelserna dels i 7:de öfningen och dels i dithörande bihang. Vapenhandens insida uppåtvänd.

II. Öfningen.

Skall vapnet åter föras till sidan eller i skidan, kommenderas: Berga — gevärr; 2:ne tempo.

1. Ställningen, enligt 1:a tempo till gevärsställning återtages.

2. Front göres.

III. Öfningen.

Till ombyte af vapensida, komm.: Framåt byt om — gevärr! 2:ne tempo.

1. Utföres enligt 15:de öfningen, hvarunder dessutom bakre handen med öppet grepp lägges inunder den främre, för att mottaga vapnet.

2. Händerna skiljas åt och föres hvar till sin plats i gevärsställningen, sedan vapenskiftet egt rum.

IV. Öfningen.

Tillbaka byt om — gevärr! 2:ne tempo, utföres äfven enligt 15:de öfningen.

V. Öfningen.

Till ombyte af både vapensida och front, komm.: Höger omvändning byt om — gevärr! 2:ne tempo.

1. Utföres enligt 16:de öfningen, hvarunder vapnet lägges ur hand i hand.

2. Händerna skiljas åt och föras till hvar sin plats*). Venster omvändning byt om — gevärr! 2:ne tempo. Utföres enligt samma nyssåberopade anvisning.

VI. Öfningen.

Till inledning af rörelser med vapnet, komm.: Utåt vrid — gevärr!

Utan att spetsen förändrar läge, vrides vapnet så mycket åt sidan utåt som fästets halfva längd och så att handens ryggsida kommer uppåt. Vid

VII. Öfningen.

Inåt vrid — gevärr!

Vrides geväret åt inre sidan efter samma nyssanförda grund, men dock så att handens insida kommer uppåt. Rörelserna repeteras på ett! tu! o. s. v.

Anm. Utåt vrid utföres från gevärsställning, men inåt vrid endast ifrån utåtvrid-ställning. Vid komm.: I — gevär! föres fästet åter i linien och i gevärsställning.

VIII. Öfningen.

För att vinna känning af vapnets spets eller för att öfva lärjungen att utsträcka sin känsel utmed vapnets längd, kommenderas:

Spets uppåt — gevärr!

Utan att armen i öfrigt ändrar ställning, föres klingan genom böjlighet i handleden alldeles rätt upp med spetsen, så att klingan bildar rät vinkel med armen. Vid komm.:

IX. Öfningen.

Spets nedåt — gevär! sänkes spetsen så djupt handledens böjlighet tillåter, utan att armen i öfrigt förändrar ställning eller läge.

---

*) Under vändningen rubbas förhållandet i klackarnes inbördes ställning, hvarföre den foten, som blir främst efter gjord vändning, genom en lindrig förflyttning måste återställa den anbefallda linien emellan klackarna.

Anm. Dessa båda sist anförda rörelser öfvas äfven i den ställning, som uppkommer enligt komm: Utåt och inåt vrid gevärr! och repeteras på räkning ett! tu! o. s. v.

X. Öfningen.

Skall hvila beredas utan att ledet lemnas, komm.: Hvila — gevärr!

Lärjungen fäller vapnets spets till marken och rätar upp sina knän. Då härefter komm.: Gif — akt! iakttages rättning och uppmärksamhet och vid: I — gevärr! föres vapnets spets till sin plats i höjd med ögat, medan knäna böjas och allt som hörer till gevärsställning iakttages.

XI. Öfningen.

Den enklaste rörelse i värjfäktning består i sträckning af vapnet emot motståndaren och utföres i såväl gevärsställning, som äfven sedan ryggsidan af handen blifvit uppåtvänd. Till den förra sträckningen komm.:

Högt — sträck!

Armen uträtas till dess vapnet stannar i vågrät ställning med sigte på motståndarens bröstvårta.

Till den sednare sträckningen komm.:

XII. Öfningen.

Lågt — sträck!

Handen omvändes så att ryggsidan kommer uppåt, medan armen uträtas och vapnet stannar med sigte något nedom motstånaarens bröstvårta.

Anm. Läraren bör noga tillse att rörelsen ej viker ur linien, samt att säkert sigte hålles om ock målet endast är imaginärt.

Användning: Vapensträckning*) bör i allmänhet endast användas då fäktaren är eller anser sig vara i besittning af linien och förekommer sålunda såväl i förening med utfall framåt och bakåt som äfven uti och under gevärsställning.

---

*) Ehuru det finnes ett uttryck »sträcka vapen», som betyder att låta afväpna sig, hafva vi ej ansett detta böra utgöra hinder för bibehållandet af vapensträckning i dess egentliga bemärkelse.

Dock kan en sträckning vara användbar äfven om motståndaren visserligen för sin vapenspets i linien, men för mycket tillbakaryckt samt derunder närmar sig till anfall. Emot en motståndare som är framfusig, rusar mycket, ser illa och i allo uppträder med öfversittare-manér är sträckning ett serdeles lämpligt och verksamt botemedel. Om t. ex. en sådan »gåpåare» rusar på oss med en lågstöt, sedan han nyssförut gjort en spets under, med thy åtföljande stampning för att riktigt skrämma oss, böra vi besvara hans spets under med afböjning (utåt) så att han ej må betvifla vår höflighet och saktmodighet, men i ögonblicket som han rycker spetsen tillbaka till stöt och befinner sig i halfmarsch framåt, spetsa vi honom genom en hög sträckning.

Stötar:

XIII. Öfningen.

Utom sträckning af vapnet, som endast i förening med utfall eller ock genom motståndarens egen medverkan kan räknas till anfallsrörelser utgöras dessa förnämligast af stötar, hvilka, i afseende på handens läge vid utförandet samt förhållandet emellan motståndarnes vapen, torde få benämnas höga och låga.

Hög stöt-gevärr!

Med bibehållande af linien ryckes vapnet rätt bakåt och gifves ett vågrät läge, med spetsen i höjd med motståndarens bröstvårta, något spetsig vinkel i armleden och armbågen intill bålen och uti anfallsplanen, hvarefter armen sträckes utan att vika ur linien medan sigtet på motståndarens bröstvårta fortfar. I rörelsens första del eller tillbakaryckningen af vapnet ligger samlingen af kraft och i dess andra del eller sträckningen ligger sjelfva handlingen. Se pl. k.

XIV. Öfningen. Lågstöt-gevärr!

Vapnet ryckes äfven här bakåt ehuru ur linien, så att endast öfverarmen stannar qvar i densamma, I öfrigt bildar armleden rät vinkel medan handen, som vid rörelsens början vänder sig med ryggsidan uppåt vrider sig än ytterligare så att ryggsidan kommer inåt och böjer sin led starkt för att derigenom hålla vapenspetsen så mycket som möjligt vänd emot motståndaren. Hela armen hålles i höjd med axeln.

I denna rörelsens första del samlas kraften och handlingen följer genom armens sträckning och vapnets återförande i linien med syfte strax under motståndarens bröstvårta. Se pl. I.

Anm. 1. Ehuru hvardera af de nu beskrifna stötarna böra utföras i ett enda tempo kunna de till lättnad för nybörjaren delas i 2:e så att första tempot upptager tillbakaryckningen och det andra framskjutningen.

Anm. 2. Båda stötarna göras äfven i förening med såväl half- som helmarsch.

Anm. 3. Med afseende på tidsförhållanden hafva värjstötar indelats uti blindstötar (förstötar), efterstötar och motstötar m. fl. Blindstöten är en låtsad rörelse åt en annan del af motståndarens kropp än den man har för afsigt att angripa för att såmedelst afleda hans uppmärksamhet. Om vi skola begagna ett hvardagligt uttryck så är blindstötens uppgift att lura motståndaren; hvadan ock dessa stötar äfven kallas finter.

Efterstöt är en anfallsrörelse som utföres så omedelbart på försvarsrörelsen som om den senare vore ett förtempo och den förre eftertempo uti en och samma rörelse. Så t. ex., är en högstöt, som följer omedelbart på en lyckad låg inböjning, en efterstöt.

Motstöt kallas vanligen den stöt som göres i stället för afböjning. Så t. ex., om vår motståndare gör min af att gifva oss en lågstöt och derunder visar mycken tröghet, gifva vi honom en högstöt, i stället att afvakta och mottaga hans stöt med afböjning.

Anm. 4. Med afseende på den låga stöten särskildt anse vi densamma vara allt för svår och onaturlig för att hafva något verkligt gagn med sig och vi tro att något skäl för dess öfvande ej kan anföras annorlunda än som en svårighet, hvars öfvervinnande kan bereda lättnad för öfrige mera naturliga rörelser. Den låga stöten är en högst oregelbunden rörelse och går krokväg, medan den höga stöten är enkel och så att säga rätt fram samt går ginaste vägen. I en fäktskola, som ger sig ut för att hafva anatomi och mekanik icke blott till elementer, utan, som det heter i Lings »Gymnastikens allmänna grunder», »grundelementer» bör en sådan stöt aldrig komma ifråga, så vida man

vet hvad anatomi och mekanik vill säga och ej blott omnämnt dessa ord till prål. Enligt anatomisk lag blir kraften förlamad i hvarje vridställning och enligt mekanisk förringas den i hvarje vinklad eller bruten riktning.

Anm. 5. Sedan vi nu anfört och beskrifvit stötarna såsom de hittills varit brukade, vilja vi yttra våra egna åsigter om deras användbarhet i denna form. Vi anse nemligen hvarje anfall, som börjar med ett tillbakagående utöfver det som inbegripes i sjelfva utgångsställningen (gevärsställningen), vara illa beräknadt och högst farligt för angriparen sjelf. Af denna orsak är det som huggvapnet med all sin stortalighet och väsnande dugtighet gäckas utaf stötvapnets tysta beräkning; ty för att få drifkraft till huggvapnet måste detsamma först dragas eller svängas ett hvarf tillbaka innan det kan slungas fram; men detta behöfves ej för stötvapnet, hvilket framdrifves ifrån sin innehafvande ställning medelst tyngden af fäktarens (ut) fallande kropp. Vi anse det sålunda alldeles inkonseqvent att påyrka en tillbakadragen ställning uti »garden» och på samma gång fordra tillbakaryckning af vapnet; ty gevärsställningen med kroppstyngden på bakre benet afser just att kunna börja anfallet med avancement och sålunda redan vara färdig, utan att först behöfva hemta sig genom en rörelse tillbaka, denna må i öfrigt vara huru ringa som helst.

Af de fäktare deremot, som intaga gevärställning med kroppstyngden jemnt fördelad öfver båda benen eller ock föra vapnet med mycket böjd arm, kunna stötarna anses klokt använde; ty då armen redan i gevärsställningen bär vapnet i tillbakaryckt ställning blir ju rörelsen endast ett tempo och börjar sålunda anfallet med avancement och ej tvärtom.

I den Lingska skolan måste man alltså för att vara konseqvent antingen nöja sig med den jemnförelsevis svaga stötkraften, som armen i nästan uträtad ställning förmår att gifva, och i öfrigt draga all den fördel som vid utfall och afböjningar medfölja denna armställning eller ock om man anser sig ej kunna undvara den fart i stötar som blott en stark tillbakaryckning af vapnet är i stånd att förläna, måste man alldeles frångå grundsatsen att i gevärsställning

ligga med nästan uträtad arm. Besynnerligt nog har man icke dess mindre från en afböjning, gjord i gevärsläge med nästan uträtad arm, ryckt vapnet tillbaka och gjort stöt samt kallat densamma tempostöt. Detta är alldeles falskt, såvida tempostöt betyder en eröfring af tid ifrån motståndaren; ty då måste vapnet ej föras krokvägar utan den ginaste. Man har i allmänhet förblandat stöt och sting. Vi tro nemligen att stöten alltid är sting, men ej att stinget alltid är stöt eller sker genom stöt. Sålunda vilja vi kalla stöt endast det sår som gifves medelst tillbakarycknіug och framskjutning af vapnet då deremot stinget mera sker genom tryckning. Alltså anse vi anfallet med utfall ej böra räknas som stöt utan som sting och derjemte vara det farligaste i all strid, just derigenom att det ensamt af alla angrepp börjar med avancement, då alla andra deremot börja med tillbakagående.

Man stöter ej med nålen, man sticker. Somliga tala om stickvärja och folket säger alltid sticka med värja, ej stöta. Vi säga sticka med värja och stöta med sabel och bajonett. Ling talar om stickvapen = värja.

XV. Öfningen.

De farligaste angrepp af alla äro sting i förening med utfall. Liksom stötarna benämnas stingen höga eller låga allt efter handens läge, så att det höga utföres med handen i gevärsläge, och det låga med handen i omvändt läge eller ryggsidan uppåtvänd. Utfallen äro så noggrannt beskrifna uti 10 öfningen, att här blott är nödigt nämna, att den vapenförande armen bör sträckas under sjelfva fallet; ehuru nybörjaren får öfva sig att först sträcka armen och derefter göra fallet. Utfallet är den svåraste af alla rörelser i fäktning och tillika den som förlänar fäktningen sitt konstnärsskap. Endast den är verklig fäktare som kan göra ett riktigt utfall i blinken och utan att småningom jemka in ställningen. Den sanne fäktaren gör i verklig strid ej gerna något annat anfall utan afvaktar blott gynnsamt tillfälle för utfallet, och är viss på att derunder träffa sin motståndare eller ock att förlora sitt lif. Under en sådan sinnesstämning, gör man inga onödiga eller lättsinniga marscher eller krum-

språng. Skenbart, orörlig är muskulaturen och nervsystemet dock i den lifligaste verksamhet och spänning. Kommandoorden till sting med utfall äro:

Högt (lågt) fall-ut!

Högt ur linien-fallut! Lågt ur linien-fallut! Se pl. h och j.

Anm. Läraren bör med krita markera gränsen för utfallet åt lärjungen och denne bör hemma göra öfning på samma sätt med uppritade fötter.

Afböjningar:

XVI. Öfningen.

Emedan afböjningar kunna göras åt ömse sidor nemligen utåt och inåt samt med hög eller låg vapenspets, hafva kommandoorden blifvit lämpade derefter och äro:

Böj in-gevärr!

Vapnets spets bibehålles i linien och i höjd med motståndarens öga medan försvarsdelen af klingan föres inåt i tvärlinien så mycket som halfva fästets längd, men utan någon förändring i öfrigt. Se pl. n.

XVII. Öfningen. Böjut-gevärr!

Den vapenförande handen vrides så at ryggsidan kommer uppåt, hvarunder försvarsdelen af klingan föres så mycket utåt som fästets halfva längd, allt under det spetsen blir qvar i linien och utan någon förändring i öfrigt. Se pl. m.

XVIII. Öfningen. Lågt böjin-gevärr:

Vapnets försvarsdel föres i tvärlinien åt inre sidan lika mycket som vid »böjin-gevärr!» men derunder sänkes spetsen ända till nedre randen af motståndarens anfallstafla; dock utan att vika ur linien. Sålunda stannar och syftar spetsen åt motståndarens naveltrakt eller strax ofvan densamma. Se pl. p.

XIX. Öfningen. Lågt böj ut-gevärr!

Vapnets försvarsdel föres i tvärlinien åt yttre sidan lika mycket som vid »Böjut-gevärr!», men derunder sänkes spet-

sen lika djupt som vid nästföregående afböjning och i likhet med denna utan att vika ur linien. Se pl. o.

Anm. De båda låga afböjningarna skilja sig i utförandet ifrån de 2:ne öfriga, icke blott igenom det olika läge, hvari vapenspetsen stannar utan genom sjelfva det sätt, hvarpå densamma deltager uti försvarsrörelsen. Sålunda börja de låga afböjningarna försvarsrörelsen genom att med vapenspetsen uppfånga, motståndarens vapen för att låta detsamma halka nedåt försvarsdelen, beskrifver härvid en cirkelformig rörelse. I följe häraf äro också de båda låga afböjningarna mera pålitliga än de öfriga båda. Dock gifves det tillfällen då äfven de senare kunna uppfånga motståndaren vapenspets, nemligen då de användas dubbla, i hvilka fall den sista af dem söker att fånga spets och beskrifver cirkelformig rörelse.

XX. Öfningen. Spetsflyttning.

I händelse motståndaren med sitt vapen betäcker endast endera af sin inre eller yttre sida, är det fördel för fäktaren att genast med sin vapenspets kunna förflytta sig till motståndarens obetäckta sida, och detta kan ske såväl under som öfver motståndarens spets. Till det förra Kom:

Spets under-gevärr! (Degagement).

Rörelsen utföres enligt 9:de öfningen, dock med den skilnad att vapenspetsen ej sänkes mera än att densamma nätt och jemt obehindrat kan komma under motståndarens vapenfäste, hvarefter vapenspetsen på den nya sidan om motståndarens vapen intager sin förra höjd. Rörelsen repeteras på kom: ord: Ett! tu!

XXI. Öfningen. Spets öfver-gevärr! (Coupé).

Rörelsen utföres enligt 8:de öfningen under iakttagande att vapenspetsen ej föres högre än nödigt är för att komma denna väg till motståndarens andra sida, hvarest vapenspetsen stannar i sin förra höjd.

Anm. 1. Spets under, användes då motståndareus vapenspets ligger mera åt andra sidan, men i öfrigt har normalt läge, i afseende på höjden. Spets öfver deremot anses

vara tjenlig då motståndaren ligger ej blott mera åt ena än andra sidan, utan tillika betydligt högre än i gevärsläge. För egen del anse vi spets öfver vara en otymplig rörelse, hvilken man aldrig bör våga, utom i de få fall hvarest spets under är svår att komma ut med, såsom om motståndaren skulle ligga ej blott högt med spetsen, utan äfven ovanligt lågt med fästet; ehuru en så oförsigtig motståndare knappast tarfvar ett mera beräknadt angrepp.

Anm. 2. Att »spets öfver och under», förening med stöt eller sting eller använda som blindangrepp, riktas åt anfallstaflan och ej åt ögat faller af sig sjelf.»

Anm. 3. Såväl spets öfver som under göras flera efter hvarandra så att den största färdighet vinnes häruti. Kommandoorden lyda då t. ex. två spets under-gevärr! och i förening med stöt eller sting kommenderas spets under stötgevärr! spets under högt-fallut! spets under lågt-fallut o. s. v.

Anm. 4. Isynnerhet äro spetsflyttningar på sin plats då motståndaren trycker eller ligger hårdt och tungt på fäktarens vapen.

XXII. Öfningen. Angrepp på vapnet (Battut).

Om motståndaren intager en välberäknad gevärsställning så att han är betäckt och skyddad af sitt vapen, och han derjemte envist behåller denna stränga effacering, ha vi ingen annan råd för att komma åt honom än att angripa sjelfva vapnet eller bryta detsamma ur linien, och detta sker genom att med slag, i förening med strykning längsefter klingan, tränga detsamma undan åt sidan så väl inåt som utåt. Till det förra Kom:

Brytin-gevärr!

Spetsen drages så mycket rätt bakåt som är nödigt för att hemta kraft eller i enlighet med bestämmelsen i 8:de öfningen, hvarefter fäktaren med kraft, stryker inre sidan af motståndarens vapen, ända utåt fästet och stannar med sitt vapen uti inböjningsläge.

XXIII. Öfningen. Brytut-gevärr!

Fäktaren gör spets under och hemtar kraft samt stryker yttre sidan af motståndarens vapen, medan handen derunder vrider sig så att densamma och vapnet stannar i utböjningsläge.

Anm. 1. Om utbrytning skall göras riktig, bör slaget ej göras på tvären af det fientliga vapnet, utan långsutmed detsamma, så att det liksom sveper till och en sviktande rörelse uppkommer. När brytin- och ut-gevärr följa på hvarandra böra de komma i den takt som vanligen begagnas vid utdelandet af 2:ne örfilar, en på hvardera örat.

Anm. 2. Hvarje utbrytning eller angrepp på vapen bör ögonblickligen följas af angrepp på anfallstaflan, ehuru sjelfva utbrytningsrörelsen slutar med en afböjande form i händelse motståndaren skulle lyckas afbryta fäktarens tillämnade anfall.

Utom dessa ofvannämnda starka och våldsamma angrepp, användas ock lätta och mera listiga, då det främmande vapnet af en eller annan anledning råkat i ett mera horizontelt läge, och derjemte strängt beherrskar linien. Så oförmärkt som möjligt föres nemligen motsståndarens vapen ur linien, såväl inåt som utåt. Till det förra kom:

XXIV. Öfningen. Inåt korsa-gevärr!

Med anfallsdelen af vårt vapen, lägga vi oss tvärt och snedt öfver motståndarevs vapen så att vi liksom linda oss omkring detsamma och föra det i den ställning som det kommer uti genom ett väl utfördt »lågt böjin-gevärr!» Vi stanna sålunda sjelfve i denna afböjning, ehuru så sträng och inskränkt som möjligt.

Anm. Om sålunda motståndaren från inre vapenläge har gjort spets under med sträckning, kan fäktaren som legat qvar med sitt vapen korsa gevär, enligt ofvanstående beskrifning, samt i förening med utfall och sting göra ett lyckadt angrepp.

XXV. Öfningen.

Utåt korsa-gevärr! (inre vapenläge).

Med anfallsdelen af vapnet, lägga vi oss äfven här tvärt- och snedt öfver motståndarens, men vända i detsamma om handen så att ryggsidan kommer uppåt, hvarigenom vi sålunda omfatta motståndarens vapen såsom till »lågt böj ut — gevärr, ehuru strängt begränsadt och inskränkt. Härifrån och i förening med denna afböjande ställning göres utfall och sting.

Anm. 1. Af det sagda synes att dessa båda rörelser eller anfall med korsade gevär, egentligen äro s. k. tempoanfall efter, eller i förening med afböjningarna »Lågt böj in — och ut — gevärr!»

Anm. 2. Både Rothstein och Strömborg hafva märkvärdigt nog ej angifvit huru vapnet skall föras till skydd för fäktaren vid en korsning. Det synes som om båda förf. med afsigt undvikit att omnämna det afböjande läge som vi här framhållit. Båda säga väl att fäktaren skall korsa och angripa, men förmäla ej huru han skall vara betänkt att försvara sig i händelse hans angrepp misslyckas eller afbrytes. Sålunda hafva de båda begått det stora felet att skilja anfall och försvar från hvarandras gemensamma sammanhang.

Anm 3. Båda anfallen äro emellertid af den beskaffenhet att fäktaren ej gerna tillåter sig att begagna dem i verklig strid, såvida han ej är betydligt öfverlägsen sin motståndare och i så fall behöfver han ej gå korsvägar för att döda honom.

XXVI. Öfningen.

Afväpning. (Brisé) (Desarmering).

Om vi skola betvinga vår motståndare, utan att egentligen göra honom något ondt, åtminstone ingen fysisk skada, söka vi att afhända honom hans vapen eller att göra det oskadligt. Detta sker dels genom urvridning af motståndarens vapen, dels genom uppfångande af hans vapenhand. Till det förra komm.:

Inåt släng — gevärr!

Härvid föres vapnet alldeles enligt beskrifningen af XXIV öfningen, men i stället att sluta med denna, fortsätta vi att omvira motståndarens vapen ännu ett hvarf och afsluta rörelsen med ett kraftigt »Bryt in — gevärr!» dock med den skilnad att vi här göra strykningen och gifva slaget i den riktning som tillhör »lågt böj in — gevärr!» i hvilken afböjning vi också stanna.

Det första hvarfvet af omlindningen eller det som tillhör korsa — gevärr! göres särdeles mjukt och temligen, åtminstone jemförelsevis långsamt, medan det sista hvarfvet sker med svepande kraft och i allo utgöres af brytning ur linien (Batt-ut). Lätt förstås att de 2:ne hvarf af omlindning, som vi här omtalat, ej få skiljas åt utan böra innerligt förenas till en enda rörelse.

XXVII. Öfningen.

Utåt släng — gevärr!

Utföres enligt beskrifningen i XXV öfningen och liksom nästföregående i förening med ännu ett hvarf vapenomlindning samt brytning ur linien. Vapnet stannar uti »Lågt böj ut — gevär.»

Vi nämnde att man äfven kunde afväpna medelst tillfångatagande af motståndarens vapenhand, och ehuru detta sätt ej är af Ling eller hans lärjungar praktiseradt, anse vi oss dock böra omtala det för nutidens fäktande ungdom, emedan vi sjelfve hafva pröfvat och funnit detsamma särdeles användbart.»

XXVIII. Öfningen.

Fäktaren lägger med afsigt sitt vapen åt yttre sidan, så att hans inre sida blir blottad för motståndarens öga. När nu motståndaren med hela sin samlade kraft och med stor glupskhet vill kasta sig öfver den blottade anfallstaflan medelst utfall och högt sting, i den öfvertygelse att han här har att vinna för godt köp, ombyter fäktaren gevärsställning framåt, dock utan att öfverflytta vapnet, hvilket deremot, samtidigt med bakre fotens framförande och vexlingen af kroppssida, omfattar motståndarens, enligt »utåt korsa — gevärr!»

medan den bakre handen omfattar leden af motståndarens vapenhand.

Anm. 1. Detta sätt att afväpna är det mest surprenanta af dem vi känna, och med någon färdighet och vana häri kan fäktaren hoppas att fånga äfven de skickligaste motståndare om de ej förut varit utsatte för ett sådant grepp. Fäktmästaren Porath omtalar en snarlik afväpningsrörelse uti sin »Palæstra Svecana.»

Anm. 2. Afväpning medelst vapnets urvridning är särdeles vacker (elegant) då den göres ledigt och stor färdighet kan uppnås häruti medelst öfning. Lärare bruka rätt ofta att på detta sätt slå vapnet ur handen på sina lärjungar, hvaröfver somliga förargat sig, ehuru det är bästa och nästan enda sättet att bereda dem att kunna motstå sådana grepp af ovänner.

Vi hafva nu beskrifvit de öfningar, som allmännast förekomma med värjan. Säkert är att förrådet räcker till att fylla behofvet för undervisning vid Elementar-läroverk, hvarest ju blott elementerna i hvarje läroämne skola ifrågakomma.

Med afsigt hafva vi utelemnat de s. k. Doublé-angreppen, jemte motsvarande contraparader. Vi medgifva visserligen att dessa rörelser kunna vara vackra och fina nog; men vi äro icke nog enfaldiga att tro dem kunna duga eller ens ifrågakomma uti verklig strid. De äro helt och hållet af conventionel natur och kunna sålunda bland annat passa för duellanter, som slåss efter reglemente.

I afseende på fäktningens användande i och för envige (duell) anse vi följande ord af J. J. Rousseau vara väl sagda: Gardez-vous de confondre le nom sacré de l'honneur avec préjugé feroce qui met toutes les vertus à la pointe d'une épée et n'est propre qu' á faire de braves scélérats.

Ledning och anordning af undervisning på Värja.

Före 15:de året bör ingen lärjunge deltaga i vapenöfning i allmänhet och isynnerhet icke i värjföring. Sällan torde någon gosse förlora på denna bestämmelse, medan deremot öfveransträngning och andra omogenhetens följeslagare, skäligen kunna befaras inställa sig vid fäktning före sagde ålder. Omkring 15:de året börja emedlertid gossens muskler att svälla och hans mod att svalla, han behöfver en afledning för att icke gäsa öfver och en lämpligare än fäktning kan han icke få.

Vi antaga att här är fråga om fäktning vid läroverk med 300 lärjungar, hvilka till gymnastik äro indelta i tolfvor (dussin) (rotar). När gossen hunnit blifva 15 år inträder han i den s. k. »exercisafdelningen», hvartill höra handgrepp med bajonettgevär, m. m. som är anfördt å annat ställe. När gossen genom storlek, färdighet eller ålder, eller på grund af alla dessa egenskaper gemensamt, hunnit upp i den lägsta af de 4 öfversta tolfvorna (rotarna), upptages han uti bajonettfäktningsafdelningen till hvilken sålunda höra omkring 50 medlemmar. När gossen ändtligen kommit upp i näst den öfversta tolfvan (roten), tillhör han värjfäktningen. I denna senare afdelning hafva vi sålunda 24 eller med de högre tolfvornas ledare omkring 30 fäktare*) med värja (florett). Vi antaga vidare att den sistnämnda afdelningen har fått sig anvisad en timma om dagen till ordnad kroppsrörelse. Här erbjuda sig då isynnerhet 2:ne utvägar att fördela öfningarna, nemligen å hvarannan dag gymnastik och hvarannan fäktning, eller ock gymnastik och fäktning i omvexling å samma timma. Vi anse det senare förfaringssättet vara förmånligast, dock med den modifiering att 2:ne timmar i veckan användas enbart till gymnastik, medan de 4 öfriga upptagas af fäktning och gymnastik i omvexling. De 2:ne dagar som endast äro ämnade

---

*) I följe af lokala olikheter och andra anledningar, är det vid somliga läroverk förmånligt att hafva ledarne (Rotmästarne) i en särskild afdelning för sig, uti gymnastik och fäktning och låta dem under allmänna timman endast verka som monitörer. Men detta öfverlåta vi åt hvarje enskild lärares eget skön att närmare bestämma och anföra blott antalet 30 fäktlärjungar som exempel.

för gymnastik, bör den lägsta af värjföringstolfvorna deltaga uti den allmänna gymnastiktimman, så att den ständigt växande och vexlande massan af ungdomen ej må vara utan mönster och förebild. Å dagarna, som bestämmas för fäktning, bör en vara särskild anslagen för bajonettöfningar, hvartill sålunda hela ifrågavarande afdelning (50) infinner sig. Å de öfriga 3:ne fäktdagarna kan ock bajonettföring förekomma till omvexling med värjan efter lärarens godtfinnande, dock endast med de lärjungar som tillhöra värjföringsafdelningen (30). Värjföringsafdelningen indelas i nybörjare och mera försigkomna lärjungar. När de senare röra sig, få de förra i uppställd ordning å något afstånd följa rörelserna med ögat för att uppsnappa det som är värdt att följa. Likaså hafva de försigkomne gagn af att betrakta nybörjarne i det att de vanligaste felen, af dem göras rätt åskådliga och tydliga och kunna sålunda med mera framgång varsnas och undvikas af de försigkomne. Efter någon tids öfning få nybörjarne emellanåt deltaga, jemte de försigkomne i de allmännaste utaf fäktrörelserna på led, linie.

I afseende på tidsåtgång för öfningarnas inlärande, torde 1:sta och 3:dje öfningarna af de förberedande rörelserna vara nog den 1:sta veckan under förutsättning af daglig undervisning. Påföljande vecka kunde 2:dra och 4:de öfningarna följas. Tredje veckan kunna 5:te, 6:te och 7:de öfningarna genomgås. Åttonde och nionde öfningarne kunna förläggas till den 4:de veckan. Den 5:te veckan bör upptaga 10:de, 11:te och 12:te öfningarna. Trettonde och fjortonde öfningarna förehafvas den 6:te veckan. 15:de, 16:de och 17:de öfningarna utföras under loppet af 7:de veckan. Under 8:de veckan afslutas öfningarna utan vapen med de 3:ne återstående, nemligen 18:de, 19:de och 20:de.

Anm. Nu är det möjligt att någon lärare af lokal eller annan giltig anledning, finner vår här ofvan gjorda fördelning af öfningarna för långsam; men i så fall är det ju lätt för honom att öka antalet af de olika öfningarna under loppet af veckan, eller ock utesluta somliga af dem på sätt att de komma att uppgå uti andra, t. ex. om en fotflyttning med knäböjning är delad och beskrifven uti 2:ne öfningar, kan ju

läraren genast sammanslå desamma till en öfning. Derföre är ju läraren att han skall förstå att lämpa undervisningen efter förhandenvarande förhållanden, då läroboken blott kan anföra generela exempel.

Om soldater skulle öfvas uti värjföring, skulle vi endast använda 4 à 5 af de förberedande öfningarna i stället för de 20 angifna. För växande och läsande ungdom deremot, tro vi att alla 20 öfningarna kunna tuggas med fördel. För lärjungar åter vid en högskola uti gymnastik (gymn. Centralinstitutet), skulle vi använda ännu flera föröfningar och ännu mera upplösta eller isendertagna än dem vi här beskrifvit.

Sedan nu lärjungen under loppet af 2:ne månaders daglig undervisning uti anförde förberedande öfningar eller under en i proportion derefter utsträckt tid, i händelse undervisning förekommit blott hvarannan dag eller ändå färre gånger uti veckan, vunnit fullkomlig färdighet och vana att med sin kropp markera de mångfaldiga vändningar och ställningar, som tillhöra elementerna för en konstnärlig fäktning, samt sjelfva hans känsel (nervsystem) blifvit så utvecklad att de många olika riktningarna kunna träffas nästan utan både ögats och tankens anlitande kan han anses mogen och värdig att få öfvas med vapen i hand.

Öfningar med vapen i hand.

Under loppet af 1:a veckan torde I, II, III, IV och V öfningarna medhinnas.

Under andra veckan kunna nästföljande VI, VII, VIII, IX och X öfningarna användas.

XI, XII, XIII och XIV öfningarna böra tillhöra 3:e veckan. XV öfningen ensam torde gifva tillräcklig sysselsättning under loppet af 4:de veckan.

XVI, XVII, XVIII och XIX öfningarna lämpa sig för 5:te veckan.

Hela 6:te veckan torde behöfvas för XX och XXI öfningarna.

Både 7:de och 8:de veckorna torde åtgå för de svåra XXII och XXIII öfningarna.

XXIV och XXV öfningarna behöfva minst hela 9:de veckan.

De återstående 3:ne öfningarna, XXVI, XXVII och XXVIII tarfva väl trenne veckor för sitt inlärande.

Lärjungarna hafva efter denna beräkning öfvats under en sammanräknad tid af 5 månader med daglig undervisning och antagas hafva inhemtat tillräcklig kännedom, icke blott om kroppens snabba förflyttning uti och vexling af olika lägen, utan äfven om vapenläggningens alla variationer, för att obehindradt kunna utföra de af läraren kommenderade eller angifna rörelserna, utan att länge fundera. Det torde alltså vara tid för läraren att göra sammansättningar af den redan förvärfvade materielen och sålunda föra lärjungen ifrån theorien (lexan) in uti praktiken — in uti förhållanden som kunna förekomma uti verkliga lifvet.

Amn. 1. Läraren bör icke förgäta att för hvarje vecka meddela lärjungarne hemöfningar, isynnerhet sedan öfningarne börjats med vapen i hand. Utom det att undervisningen främjas har lärjungen sanitär fördel och bästa motverkan mot öfveransträngande arbete med hjernan (läsning) om han städse har sin florett vid läsbordet i sitt hem och så snart han känner behof af att räta på sig, springer upp och öfvar sig i de af läraren bestämda hemrörelserna.

Anm. 2. Hvad numreringen af öfningarna och deras fördelande veckovis angår, är det naturligtvis ej vår mening att den eller de för veckan uppgifna öfningarna skola oupphörligen trumfas under sagde tid, utan meningen är att de skola stå som hufvudsakliga öfningar under denna tid, medan de aflösas af närbeslägtade rörelser, samt sådana som förut äro gjorda och tillika äro nödvändiga till förflyttning m. m. Likaså bör i allmänhet gymnastik förekomma under hvarje fäkttimma såsom omvexling, men rörelserna böra ega sammanhang med fäktning.

Anm. 3. Det är ett mycket stort fel att låta lärjungarne i liniefäktningen länge och ständigt öfva stötarne blott i luften utan träffpunkt eller stötmål; ty härigenom utvecklas det största slarfsinne och hela rörelsesättet blir slutligen på måfå, på en höft. Alltså bör lärjungen antingen öfvas mot väggen på kritad fläck eller helst på från taket nedhängande skinnbollar, af lekbollens vanliga storlek. Stöten bör då öfvas på såväl stilla som rörligt föremål. En förvånande säkerhet vinnes genom denna metod och gossen sjelf är serdeles road deraf, emedan detta sätt har mera verkligt med sig, då det andra är så mycket imaginärt.

Tvenne kämpar stå emot hvarandra med på inre sidan korsade klingor, och deras namn vilja vi beteckna med A. och B. (venster gevärställning).

a). A. tror sig finna att B. ligger med sitt vapen väl mycket åt inre sidan och gör derföre ögonblickligen spet sunder, högt sting med utfall och träffar B. strax under bröstvårtan.

b). A. anser åter att B. ligger med sitt vapen för mycket åt inre sidan och upprepar sitt förra angrepp, men denna gång passar B. upp och afböjer angreppet med utböjning, hvadan A., befarande att få en efterstöt af B., fortsätter sitt angrepp med ett lågt sting i förening med helmarsch. B. försökte ast komma undan med helmarsch tillbaka, för att derunder hinna med en låg utböjning, men hann aldrig längre än i halfmarsch och träffades å samma ställe som förut.

c). A. förnyar sina båda anfallsrörelser, men B. afböjer dem numera med den största säkerhet medelst utböjning och låg utböjning, den sednare i förening med helmarsch bakåt.

d). A. låtsar att göra sitt anfåll på gamla viset och gör alltså spets under, men utan att ens sträcka sitt vapen, hastar han medelst en ny spets under åter till B:s inre sida och gifver honom ett högt sting under utfall. A. hade sålunda gjort 2:ne spets under, af hvilkn det första endast var en låtsad rörelse, en fint, medan det sista utgjorde den verkliga afsigten och skedde i förening med utfall och sting. B. stannade uti utböjning.

e). A. förnyar sitt anfall med 2:ne spets under och sting i utfall, men denna gång är B. beredd och mottager A. med utböjning och låg inböjning.

f). A. försöker att med yttersta hastighet ännu en gång förnya sitt anfall på nyss förut anförda sätt, men då han finner att B. icke dessmindre afböjer detsamma med den största ledighet och säkerhet genom utböjning och låg inböjning, befarar han att sjelf blifva angripen och springer derföre ögonblickligen upp med helmarsch framåt och träffar B. med högt sting, medan B:s vapen ännu ligger uti låg inböjning.

g). A. förnyar sina 3:ne sist anförda anfallsrörelser, men B. afböjer dem alla. Den sista genom en låg inböjning i förening med helmarsch tillbaka.

h). A. samlar sin kraft och försöker ännu en gång sistnämnda anfallsplan med ökad hastighet, men B. är på sin vakt och afböjer alla 3:ne rörelserna med största lugn och säkerhet och då A. ett ögonblick synes bestört häröfver kommer B. på den tanken att öfvergå ifrån defensiven till offensiven och måttar ett högt sting i utfall åt A. A. hemtade sig likväl för att i lagom tid undanrödja B:s angrepp medelst inböjning och ämnade just att gifva B. ett högt eftersting då B. var listig nog att ana uppsåtet och värjde sig på det sättet att han gjorde inbrytning på A:s klinga under sjelfva uppresningen uti gevärsställning.

a). A. tycker sig märka att B. ständigt makar sig undan och aldrig håller stånd, hvadan A., för att så oförmäkt som möjligt kunna uppnå honom, framskrider med en glidmarsch, i förening med spets under. B., som ej var beredd på A:s avancement, hinner med knapp nöd undan, men lyckas dock att uppfånga A:s »spets under» med en utböjning. A. hade emedlertid endast användt spets under, som fint, för att locka B. att blotta sin inre sida, och då detta lyckats honom och B. tillika genom den brådska, hvari han råkat, ej hinner att ytterligare vika undan, vinner A. tillfälle att medelst ett nytt spets under, gifva honom högt sting i utfall.

b). A. förnyar sina båda anfallsrörelser i glidmarsch med 2:ne spets under, af hvilka det senare öfvergår i högt sting

i utfall, men denna gång bemötas och uppfångas de af B., under glidmarsch tillbaka med utböjning och låg inböjning, hvarefter A. fortsätter anfallet genom ett blindt lågt sting i förening med halfmarsch, samt derifrån högt sting i utfall ur linien. B. besvarar det blinda angreppet med en upprepad låg inböjning under halfmarsch och afböjer det verkliga eller stinget ur linien med låg utböjning under halfmarsch och halfvändning åt venster, samt tvingar motståndaren att hastigt springa upp i gevärsställning, genom att måtta ett högt eftersting åt honom.

a). A. gifver B. inom hans vapen ett högt sting i utfall, medan B. bar sitt vapen något åt yttre sidan för att gifva blottning.

A. förnyar sitt anfall, men denna gång i förening med eller omedelbart efter en glidmarsch, medan B. går tillbaka äfven med glidmarch, men emottager angreppet i sitt bröst.

A. upprepar ännu en gång sitt anfall efter föregående helmarsch medan B. går helt tillbaka och mottager stynget i sitt bröst.

b). Näst föregående 3:ne rörelseföljder upprepas, men denna gång afböjer B. dem alla medelst inböjning.

c). A. gör spets under och gifver B. ett högt sting i utfall och B. tager blottad emot.

A. förnyar anfallet i förening med glidmarsch medan B. gör glidmarsch bakåt och tager blottad emot.

A. upprepar anfallet i förening med helmarsch medan B. gör helmarsch och blottad tager emot.

d). Nästföregående 3:ne rörelseföljder upprepas, men nu afböjas de af B. medelst utböjning.

e). A. gör 2:ne spets under, af hvilka det första är en fint, men det sista under utfall, blir ett högt sting å B:s bröstvårta. B. gjorde en utböjning emot det blinda angreppet och stannade i detta läge med sitt vapen.

A. gör samma angrepp i förening med glidmarsch, hvarunder B. retirerar med glidmarsch och stannar i utböjning med sitt vapen.

A. förnyar angreppet i förening med helmarsch och B. retirerar med samma marsch och stannar i utböjning.

f). Nästföregående 3:ne rörelseföljder upprepas af A., men denna gång afböjas de af B. med både ut- och inböjning.

g). A. gör 3:ne spets under, af hvilka de 2 första äro blinda angrepp, medan det sista träffar B. medelst sting i utfall. B. gjorde ut- och inböjning. Angreppet upprepas med glidmarsch och derefter med helmarsch liksom förut är beskrifvet.

h). Näst föregående anfallsserie upprepas af A., men denna gång afböjes densamma helt och hållet af B. genom att till sina redan förut gjorda ut- och inböjningar lägga äfven en låg inböjning.

i). Alla de öfningar hvari spets under ingått som gemensam rörelse, utföras äfven i förening med spets öfver och enligt samma grund.

a). A. gör inbrytning åtföljd af högt sting i utfall. B. låter sitt vapen behålla det läge, hvari inbrytningeu försatt det och tager emot stinget med sitt bröst. A. förnyar sina anfall först med föregående glidmarsch och sedan med helmarsch allt medan B. med undantag af marschen bakåt, förhåller sig passiv.

b). A. upprepar sina nästföregående anfallsrörelser, men denna gång afböjas de af B. genom inböjning.

c). A. gör både in- och utbrytning åtföljda af lågt sting i utfall. B. låter sitt vapen behålla det läge, hvari utbrytningen försatte det och mottager stinget. A. förnyar sina anfall först med föregående glidmarsch och derpå med helmarsch, allt medan B. förhåller sig passiv.

d). A. upprepar sina nästföregående anfallsrörelser, hvilka dock afböjas af B. genom inböjning och låg inböjning.

Efter dessa exempel torde läraren låta lärjungen sköta sig sjelf och det skall visa sig att den, som har sinne för slagsmål, strids- eller krigssinne, stridigt lynne eller kämpasnille, hvad vi må kalla denna gåfva, nog skall finna vägen till motståndarens ömma sida. I öfrigt bör ihågkommas att den verklige fäktaren ej bildas i ledet utan emot lärarens bröst.

Ofvanstående öfningsföljder torde fylla behofvet för elementar-läroverk; men vi skola tillägga några allmänna betraktelser, hvartill fäktning med värja kan gifva anledning.

1:o. Fäktarens första omsorg vid mötet med motståndaren bör vara att utforska dennes karaktär. Medlen härtill äro fotslag, upprepade förflyttningar af vapenspetsen genom spets under samt in- och utbrytningar af vapnet.

2:o. Anser fäktaren sig hafva vunnit visshet om att motståndarens lynne är häftigt, bör han visserligen vara på sin vakt, men han skall tillika genast ifrån början söka att vältra största andelen af kampens arbete på honom, genom att ständigt reta honom med skenbara anfall och låta honom utmatta sig genom verkliga.

3:o Finner fäktaren sig deremot hafva att göra med en motståndare af lika stadigt lynne som stark kropp, bör han uppbjuda all sin förmåga att expediera honom redan i sjelfva inledningen till kampen.

4:o. Finner fäktaren sig hafva att göra med en i allo öfverlägsen motståndare, har han ingen annan råd än att visa sig än mera oskicklig eller underlägsen än han verkligen är och kasta sig i hastiga marscher bakåt så länge, till dess motståndaren synes hafva kommit till den föreställning att hans öfverlägsenhet öfvergår till och med behofvet af försighet och just i detta ögonblick skall fäktaren tvärstanna och göra ett förtvifladt anfall på motståndaren, ty det händer lätt att den segerdrnckne, liksom druckne i allmänhet, står på osäker fot.

5:o. Tror fäktaren sig sjelf deremot vara fullt öfverlägsen, skall han ej söka att stinga, utan afväpna sin motståndare.

6:o. Råkar fäktaren ut för en i kroppslig styrka mycket öfverlägsen motståndare, hvilken ständigt söker att tvinga (forcera) hans klinga, bör han ej kifva med honom härom, utan genast göra spets under och sålunda locka en sådan motståndare att förlöpa sig eller att förrycka sin vapenspets, och sålunda blotta sig. Är fäktaren deremot i kroppslig styrka betydligt öfverlägsen sin motståndare, bör han besvära honom med starka angrepp på hans vapen genom in- och ut-

brytningar, men derunder dock akta sig att ej motståndaren använder dessa rörelser till sin fördel.

7:o. Emot en motståndare af oförskämd natur, som rusar mycket och väsnas ändå mer, bör fäktaren använda sträckning såväl på stående fot som under utfall-bakåt. Hotas fäktaren deremot sjelf med sträckning bör han göra angrepp på motståndarens vapen så fort han hinner. Om motståndaren sålunda, utan att använda sträckning i och för sig, men under ett tillämnadt högt sting gör ett långsamt utfall är detta ett ypperligt tillfälle för fäktaren att under en helmarsch tillbaka, gifva motståndarens vapen en släng (Brisè) utåt. Hinner fäktaren väl ett hvarf ikring motståndarens vapen, så skall det senare med oemotståndelig makt flyga honom ur handen i taket.

8:o. Stötar och sting under stillastående eller marsch böra användas till angrepp så länge fäktaren ännu ej anser sig med säkerhet kunna bedöma sin motsåndares natur och skicklighet, emedan misslyckandet af dessa angrepp är mindre farligt än ett misslyckadt sting under utfall.

9:o. Sting i utfall böra egentligen endast ske under beslut att i och med denna rörelse döda eller dödas.

10:o. Spetsflyttningar, isynnerhet den inunder vapnet, användas gemenligen som finter att locka bort motståndarens uppmärksamhet ifrån det ställe af hans kropp som fäktaren tänker angripa. Om motståndaren flitigt begagnar spetsflyttningar, bör fäktaren söka att afbryta honom genom att hota hans obetäckta kroppsdelar inom anfallstaflan.

11:o. Skulle motståndaren hafva för sed att göra täta angrepp på vapnet, bör fäktaren vika undan för honom genom spets under och genast angripa honom i händelse hans vapen derunder betydligt aflägsnas ur linien. Har fäktaren sjelf råkat göra en misslyckad in- eller utbrytning, är det försigtigast att ögonblickligen kasta sig i marsch bakåt för att vinna tid till återhemtning.

12:o. Korsning af klinga användes blott emot sömnig motståndare i ögonblick då vapnet har ett någorlunda horizontelt läge. Vi tro dock att den motståndare som låter fånga

sig med korsning af vapnet gerna tål vid en släng (brisè) utan att vakna förr än han redan är afväpnad.

Anm. 1. I afseende på tillåtelse för lärjungarne att fäkta med hvarandra utan band eller kommando (kontra) hör en sådan fäktning egentligen ej till elementar-läroverket, d. v. s. läraren bör ej hafva densamma till åliggande. Vill läraren deremot tillåta några få af de mera försigkomna lärjungarna att efter ett läroårs öfning försöka hvarandra i tvekamp må detta stå honom fritt, och skall säkerligen utgöra en lockelse för flertalet af yngre lärjungar till arbete och sträfvan i gymnastik och förberedande öfningar.

Anm. 2. Läraren bör ej glömma att strängeligen förbjuda bruket af glasögon på fäktsalen. Mera än en olycka, vållad af nämnde bruk, har redan inträffat. Under författarens vistande i Wermland hade en 18-årig lärjunge glömt det gjorda förbudet och fäktade utan att borttaga glasögonen från ansigtet. Motståndaren föll ut och krossade det ena glasögat, hvilket åter med en skärfva skar itu hornhinnan på lärjungens öga. Lärjungen var läkt efter en månad, men blind å det träffade ögat. Detta oaktadt anmälde han sig åter å fäktsalen och medförde dessutom helsning från sin fader att åter få fäkta, men endast med huggvapen. Utan att underskatta denna af både far och son visade karaktersfasthet ansåg förf. sig dock böra afböja den gjorda begäran.

Fäktning med Bajonett.

Det bästa som är skrifvet om fäktning både i och utom Sverige är det som Ling reglementerat om bajonettfäktning.

Vi tro oss derföre böra återge innehållet i nämnde Lings reglemente i nästan oförändradt skick; dock med uteslutande af det som vi anse mera tillhöra arméen än skolan, samt med tillägg af några variationer af gevärsställningen (gardställningen), hvilka vi sjelfve hafva utarbetat och sedan flera år pröfvat uti skolorna. Nämnde ombyten af gevärsställning uti flera olika riktningar, samt användande af både angrepps- och försvarsrörelser uti desamma, vilja vi särskildt fästa Hrr lärares uppmärksamhet på, emedan dessa öfningar visat sig i

hög grad skärpa lärjungens ögonmått och känsel, samt derjemte innehålla icke så ringa estetiskt stoff.

Sedan lärjungen genomgått de förberedande rörelserna till fäktning, jemte den s. k, gevärsexercisen eller »greppen», är han färdig att genast öfva gevärsställningen (gardställning) med bajonett och härtill kommenderas: (Lärjungarna bära geväret i armen, och i hvilken arm som helst, alla dock lika.)

I — gevärr! (2 tempo).

I. Lärjungen förhåller sig såsom i 1:sta tempot till färdigt gevär, dock utan att vända ansigtet ifrån fronten. Halfvändningen göres åt den sida, i hvars arm geväret bäres.

2. Den fot, som pekar i fronten, flyttas enligt bestämmelserna i den 7:de af förberedande öfningar och kroppen i sin helhet, blott med undantag för armarna, iakttager äfven bestämmelserna i nämnde öfning, medan geväret fälles till sidan enligt 2:dra tempot af färdigt gevärr.

Till återtagande af geväret i armen kommenderas: I armen — gevärr! (2 tempo).

1. Fot flyttas till fot (bakåt) medan knäna rätas. I öfrigt lika med 1:sta tempot från färdigt gevär till i armen gevärr.

2. Lika med 2:dra tempot från färdigt till i armen gevärr.

90. För att visa lärjungen huru geväret med sin tyngdpunkt skall hvila i handen, komm.:

Väg af — gevärr! (1 tempo).

91. Bakre handen flyttar geväret, och öppnas, så att geväret, endast hvilande i främre handen och öfverlemnadt åt sin egen tyngd, får den ställning, att bajonettspetsen blir i lika höjd med ögonen, då bakre handen åter fattar om det runda af stocken.

92. För att öfva lärjungen, att med styrhanden verkställa gevärets rörelser, och att på samma gång låta det, utan medverkan af bärhanden, ledigt röras i densamma, kommenderas:

a) Inåt vrid — gevärr! 1 tempo.

93. Bakre handen vrider geväret så, att pipan kommer fullt inåt, under det den främre, som bibehåller sin fattning

med fingrarna slutne omkring pipan, blott bär gevärets tyngd, och ej till vridningen bidrager.

b) Utåt vrid — gevärr! (1 tempo).

94. Geväret vrides, så att pipan kommer utåt, hvarefter dess in- och utvridning repeteras vid kommando-orden: ett! tu!

95. Då geväret skall återvridas i gevärsställning, kommenderas:

I — gevärr! (1 tempo).

96. För att öfva lärjungen att förflytta sitt gevär ifrån ena till andra sidan af fiendens vapen, komm.:

a) Kolf uppåt — gevärr! (1 tempo).

97. Kolfven uppbrytes af bakre handen så, att armbågen, i höjd med axeln, stöder mot bakplåtens främre ända, och att underarmen, i något framåt lutande ställning, faller längs öfre kanten af anslaget.

b) Kolf nedåt — gevärr! (1 tempo).

98. Kolfven nedbrytes af bakre handen, derigenom att armen nästan uträtas.

Anm. Bärhanden, hvars öfverarm bör vara fast sluten till kroppen, liksom i geväraställning, följer kolfvens upp- och nedbrytniog, så att i förra fallet dess lillfinger är högst, i sednare fallet dess tumme högst.

99. Kolfvens upp- och nedbrytning repeteras vid kommando-orden: ett! tu! Skall geväret återföras i gevärställning, kommenderas:

I — gevärr! (1 tempo).

100. Då lärjungen behöfver hvila, äfvensom för att icke onödigt trötta honom, då instruktören rättar eller beskrifver en rörelse, kommenderas:

Hvila — gevärr! (1 tempo).

161. Båda knäna upprätas, och geväret sänkes i framåtlutande ställning, så att bajonettspetsen berör marken; geväret hålles vexelvis af endera handen, utan att lärjungen det minsta stöder sig mot detsamma.

102. Då gevärställning skall återtagas, komm.:

Gif akt! I — gevärr! (2 tempo).

1:sta tempo.

103. Geväret återfattas med båda händer, och knäna böjas till gevärställning.

2:dra tempo.

104. Kolfven nedbrytes, och bajonettspetsen uppföres i höjd med ögat.

105. Om gevärställning skall till motsatt sida förändras, antingen framåt eller tillbaka, med bibehållen front, kommenderas:

Framåt (tillbaka) byt om — gevärr! 2 tempo.

1:sta tempo.

106. Bakre handen nedbryter kolfven något, enl. mom. 98, (så att gevärets vinkel till kroppen blifver blott hälften så stor, som samma vinkel i gevärställning och öfverför den åt motsatt sida af kroppen, hvilken i öfrigt förhåller sig enligt bestämmelserna i den 15:de af förberedande öfningar.

2:dra tempo.

107. Händerna, som genom förra tempot kommo i kors, byta plats på en gång. Härvid iakttages, att den blifvande bärhandens armbåge icke får skiljas från lifvet, och att ingendera handens fingrar för mycket öppnas vid gevärets fattning i det ögonblick händerna ombytas.

108. Om en rörelse ifrån höger (venster) gevärställning skall ske till venster (höger) med förändring åt motsatt front, kommenderas:

Höger (Venster) omvändning! Byt om — gevärr! (2 tempo.

1:sta tempo.

109. Vändningen verkställes enligt den 16:de af förberedande öfningar, under det bakre handen nedbryter och tillbakaför kolfven, enligt mom. 106, då geväret, genom denna fötternas rörelse, kommer till motsatt sida af kroppen, och pipan medelst vridning blifver uppåt vänd, samt gevärets ställning enligt sistnämnda mom.

2:dra tempo.

110. Händerna ombytas enl. mom. 107.

Intagande af gevärsställning i 4 olika riktningar medelst 11 rörelser åt hvarje sida. (geväret i venster arm).

1. Första tempot af färdigt gevär intages med den olikhet i afseende på ansigtet som vi förut nämnt.

2. Gevärställning (gard) intages genom framflyttning af den fot som är i rikt- eller anfallslinien.

3. Den framflyttade foten sättes på sin förra plats, medan knäna rätas och geväret lägges i den andra fotens riktning, hvilken naturligtvis äfven intages af hufvud och axlar. Genom denna rörelse kommer geväret att bäras af händerna enligt mom. 106, sålunda i kors.

4. Händerna ombytas enligt mom. 107 och gevärställning (gard) intages i den riktning som geväret redan innehar och utvisar samt genom flyttning af den fot, som befinner sig i rikt- eller anfallslinien.

5. Den sistflyttade foten återflyttas medan knäna rätas och geväret åter lägges i sin förra riktning, hvilken följes af ansigte och axlar, under det att händerna äfven nu korsvis bära geväret.

6. Händerna ombytas enligt mom. 107 och gevärsställning (gard) intages visserligen i gevärets riktning, men denna gång bakåt sålunda genom flyttning af den fot som befinner sig i tvärlinien.

7. Den sist flyttade foten återflyttas på sin plats (således framåt) medan knäna rätas och geväret för andra gången föres i den riktning som 3:dje rörelsen angifver och som den fot om hvilken vi tala, redan innehar. Ställningen i sin helhet alldeles densamma som innehafves i 3:dje rörelsen.

8. Händerna ombytas och geväreställning intages bakåt. Sålunda flyttas den fot som befinner sig i tvärlinien.

9. Den sist flyttade foten återflyttas på sin förra plats (således framåt) medan knäna rätas och geväret åter föres i sin ursprungliga riktning, hvilken också är fotens om hvilken vi tala. Geväret bäres af händerna i kors.

10. Halfvändning göres åt höger (front) medan händerna byta plats och samtidigt dermed kasta geväret i lodrät ställning intill sidan. Härtill bidrager isynnerhet den hand, som har främre greppet genom att rycka vapnet uppåt. Detta tempo är särdeles vackert, då händerna göra ombytet och uppryckningen af vapnet med kraft och stor hastighet och ändå säkerhet. Ställningssteget bör äfven vara temligen starkt. Genom denna rörelse äro vi sålunda i frontställning, medan geväret har kommit i en ställning, som tillhör 2:dra tempot ifrån för fot gevär till i armen gevär.

11. Lika med 3:dje tempot ifrån för fot till i armen gevär.

För att nu utföra dessa beskrifna rörelser åt högra sidan, öfverföres geväret ifrån venster arm till den högra, enligt de tempo, som finnas beskrifna under allmänna rubriken: »Handgrepp med gevär» och som har till enskild rubrik: »Till venster (höger) i armen gevär från till höger (venster) i armen gevär. (3 tempo).

Sedan geväret sålunda kommit i höger arm, göres halfvändning åt högra sidan och rörelserna fortsättas efter samma grund, som ofvan anfördes för den venstra.

Rörelserna åt venstra sidan kunna äfven omedelbart aflösas af dem åt den högra derigenom att lärjungen, då han hunnit till och befinner sig uti rörelsen N:o 9 från venstra sidan och sålunda befinner sig i halfvändning åt venster ifrån den ursprungliga fronten samt bär geväret i denna frontens riktning men med händerna i kors, gör höger om (ej halft

höger om) och öfverför geväret i 1:sta tempot af färdigt gevär till högra sidan. Detta tempo lämpar sig särdeles väl ifrån händernas korsställning i det att desamma ej behöfva ömsa grepp, utan endast öfverföra geväret till annan sida och i lodrät ställning. Genom denna rörelse kommer lärjungen sålunda omedelbart från n:o 9 i venstra rörelseföljden (serien) in i n:o 1 af den högra. (Halfvändning åt höger med 1:sta tempo af färdigt gevär eller samma ställning åt höger som i n:o 1 af venstra rörelseföljden.

Då lärjungen nu är noga bekant med ofvanstående rörelser och kan utföra dem utan att behöfva leta efter den nya riktningen, kan läraren låta honom utföra både stötar och afböjningar under denna ständiga vexling af riktlinie. Vi vilja härtill föreslå följande sammansättning och dervid noga följa numereringen af nyssanförda rörelseföljd åt venstra sidan (Geväret i venster arm).

1. Lika med samma nummer i föregående rörelseföljd.

2. I detta nummer sätta vi en hög stöt, hvarvid iakttages att foten ej flyttas förr än geväret kommit i det vågräta läge som tillhör denna stöt.

3. I detta nummer lägga vi en tillbakaryckning af geväret såsom till kolfstöt. Tillbakaryckningen af geväret sker samtidigt med fotflyttningen.

4. Kolfstöten fullbordas under fotens flyttning.

5, Geväret lägges i 2:dra tempot af färdigt gevär vid fotens återflyttning. Om vi nu kasta en jemförande blick på n:o 5 uti först angifna rörelseföljd med geväret, så finna vi att lärjungen enligt sagde nummer befinner sig i alldeles samma ställning som här, med den skillnad att geväret i det förra numret bäres med händerna i korsläge, men här uti sina vanliga grepp för färdigt gevär.

6. Låg afböjning göres samtidigt med fotflyttningen bakåt.

7. Alldeles lika med samma nummer uti rörelseföljden, som ligger till grund för ifrågavarande.

8. Enligt näst föregående nummer bäres geväret med korsade händer, hvadan en hög afböjning blir rätt svår att utföra, men går dock för sig derigenom att händerna skynd-

samt byta plats, medan foten flyttas och just som foten fått fäste, föra vapnet i tvärlinien till afböjning,

9. Alldeles lika med n:o 9 uti omnämnda rörelseföljd. Härifrån öfvergår lärjungen till samma rörelse åt höger, enligt de 2:ne sätt *för gevärets öfverförande från sida till sida, som ofvan är beskrifvit.*

Denna sist anförda rörelseföljd med stötar och afböjningar i olika riktningar, kan naturligtvis först komma i fråga till öfning, sedan stötar och afböjningar äro inlärda. Här följer fortsättningen af återgifvandet af Lings Reglemente:

Stötar.

130. Den fösta enkla stöt är den, som göres utan vidare förändring i vapnets läge, än hvad som fordras att gifva det en vågrät riktning mot fiendens anfallstafla. Härvid förutsättes, att motståndarens kolf är mera sänkt än i riktig geværställning. Till förenämnde enkla stöt kommenderas:

Högt stöt — gevärr! 1 tempo.

131. Vid verkställighetsordet (gevärr!) uppbrytes kolfven, hvarigenom bajonettspetsen sänkes, så att geväret i vågrät ställning och tvänne tum nedom armhålan, hastigt framryckes medelst armarnas framsträckande, samt med bajonettspetsen riktad mot motståndarens bröst.

132. Denna armarnas framsträckning i stöten sker sålunda, att den främre armen, hvars hand bär vapnet, så mycket uträtas, att den blott har sin naturliga krökning, liksom då den hänger fritt vid sidan. Den bakre armbågen följer tätt invid kroppen, och bajonettstöten, som göres med yttersta kraft och hastighet, är fulländad, då denna armbåge är rätvinklig. Underarmen är nu sluten längs efter yttre sidan af kolfvens anslag; styrhandens lillfinger i linie med kroppens åt motståndarens framvridna sida, och geväret vågrätt mot fiendens anfallstafla.

Anm. Om lärjungen får en motståndare, som är betydligt mindre till växten än han sjelf, måste bajonettspetsen vid stöten sänkas något under nämnda vågräta linie. Mot en betydligt längre motståndare förhålles tvärtom.

133. Orsaken hvarföre främre armen icke bör sträckas så, att den blir styf, är den, att i sträckt ställning öppnas fingrarne på bärhanden af sig sjelfva, och kunna således hvarken öka *stötens kraft* eller säkert *motstå ett slag* af fiendens gevär, lans, o. a. d.

134. Om deremot främre armen, enligt mom. 152, är i sin naturliga krökning, likasom då den hänger fritt vid sidan, uppstår, under bärhandens framryckning till stöt, en vinkeländring i dess handled, hvarigenom fingrarne ovilkorligen af sig sjelfva, sluta fast om geväret, och sålunda till en betydlig del befordra stötens kraft och bestämdhet.

Anm. I början låter läraren, i två tempo afdela de stötar, som här beskrifvas under ett tempo, sålunda att de rörelser, som på samma gång förena lyftning eller vridning med framsträckning, inöfvas såsom ett tempo för hvardera af dessa båda olika riktningar.

Således göres vid mom. 130 en dylik delning, Vid kommandoordet: *Högt stöt — gevärr!* sker nemligen kolfvens uppbrytning, jemte bajonettspetsens riktning åt motståndarens anfallstafla; vid kommandoordet tu! verkställes armarnas framsträckning, På samma sätt afdelas den låga stöten i mom. 140.

Vid dessa öfningar bör läraren vara noga uppmärksam på, att sedan lärjungen rätteligen fattat stötens riktning, förenämnde afdelning helt och hållet sammanfaller till ett enda tempo, på det stöten må bli ögonblicklig.

236. Om lärjungen, ifrån högt stöt — gevärr, skall återgå till geväreställningen, kommenderas:

I — gevärr! (1 tempo).

137. Båda händerna återrycka geväret i samma geväreställning, hvarifrån stöten utgått.

140. Den andra enkla stöten kallas: låg stöt. Härtill kommenderas:

Låg stöt — gevärr! (1 tempo).

141. Vid verkställighetsordet (gevärr!) vrider styrhanden, med bibehållen fattning, geväret så, att pipan vetter inåt

kroppen. Liktidigt med ofvannämnde gevärets vridning, uppbrytes kolfven så, att insidan af styrhandens underarm betäcker den uppåt vända sidan af kolfven, då armbågen stannar i höjd med axeln. Bajonettspetsen har, genom denna rörelse med geväret, kommit under motståndarens vapen, riktad mot dess anfallstafla, och båda armarnas hastiga framryckande befordrar stöten, enl. mom. 132; dock med den skillnad, att styrhanden bibehåller sin ofvan angifna vridning, så att det flata af kolfven ligger an emot denna armens insida, hvars armbåge under stötens fulländning, bibehåller sin jemnhöjd med axeln, och vid stötens slut bildar en rät vinkel.

Anm. Som bajonettspetsen, genom gevärets vridning och kolfvens uppbrytning, härvid blir förd under motståndarens vapen, så har denna stöt fått benämning af låg stöt, utan att derföre anfallspunkten får vara nedom den gräns, som förut är bestämd.

142. Skall lärjungen återgå till samma ställning, hvarifrån stöten gjordes, kommenderas:

I — gevärr! (1 tempo).

143. Bakre handen vrider pipan åter uppåt, under det att den nedbryter kolfven, och geväret föres i sin förra ställning.

147. Likasom de enkla stötarne äro höga eller låga, så äro äfven afböjningarne höga eller låga.

148. Hög afböjning brukas emot hög stöt; låg afböjning brukas emot låg stöt.

149. Försvaret (afböjningen, paraden) skiljer sig från angreppet (stöten) derigenom, att gevär och bajonett äro, vid angreppet, i möjligaste räta linie åt motståndarens anfallstafla, då paraden deremot måste, med vapnets fulla styrka, (d. v. s, med den del på geväret, som ligger emellan öfre och mellersta banden, allt efter lärjungens och vapnets längd) föras åt sidan, utom lärjungens egen anfallstafla; men på det sätt, att han likväl, med sin egen bajonettspets, ligger inom motståndarens anfallstafla, eller så nära till densamma, att han genast, blott med armarnas utsträckning, kan göra ett anfall, högt eller lågt.

Anm. Läraren bör noga inskärpa i lärjungens tankar och minne, att om hans motståndare med sin bajonettspets gör tecken till att anfalla honom, han icke bör söka göra en afböjning mot hvarje rörelse, utan endast afböja sådana anfall, som bestämdt riktas mot hans anfallstafla. Gör motståndaren, (hvilket vanligast händer). så vidlyftiga anfall, att hans bajonettspets svänger än hit än dit, så bör lärjungen icke afböja dem, utan, med en enkel liniestöt, anfalla motståndaren; ty om lärjungen vill afböja sådana illa riktade stötar, lockas han sjelf att blotta sfn egen anfallstafla, och kan dymedelst få en mördande stöt i nästföljande tempo.

Högt böj af — gevärr! (1 tempo).

151. Utan att höja eller sänka kolfven, vrider styrhanden geväret så, att pipan blir inåt vänd, flatsidan af kolfven fnllt uppåt. Geväret bibehåller sålunda samma lutning. som uti gevärställning, med bajonettspetsen mot det öga på motståndaren, som svarar mot läget af lärjungens gevär, hvilket fört fiendens bajonettspets utom lärjungens anfallstafla.

152. Som ingen ny afböjning eller efterstöt ännu får göras, innan lärjungen lärt sig att utföra de enkla afböjningarne, så återtages samma gevärställning, hvarifrån afböjniugen utgick, och dertill kommenderas:

I — gevärr! 1 tempo.

153. Styrhanden vrider geväret åter i sin förra gevärställning till kolf, pipa och spets.

156. Till låg afböjning kommenderas:

Lågt böj af — gevärr! 1 tempo.

157. Utan att främre handen eller armbågen förändrar ställning, vrider styrhanden geväret och uppbryter kolfven, enligt mom. 141, men förer på samma gång kolfven något utåt, så att geväret, hvars bajonettspets beskrifver en cirkelformig rörelse öfver motståndarens gevär, kommer så mycket tversför lärjungens anfallstafla, att han kan uppfånga den stöt, som på inre sidan af hans gevär, mot honom riktas, hvarefter kolfven föres inåt, så att den betäckes af underarmen. Bakre armbågen bildar nu en skarp spetsig vinkel, och bajonetspetsen blifver riktad mot motståndarens höft.

158. Skall lärjungen återtaga den ställning, hvarifrån afböjningen utgick, kommenderas:

I — gevärr! 1 tempo.

159. Verkställes enligt mom. 143.

Anm. Som styrhandens arm vid hög afböjning, har en mera trubbig vinkel än vid låg afböjning, kan underarmen icke betäcka kolfven i den förra paraden, men måste göra det vid den sednare. Läraren bör icke tillåta lärjungen, att sätta armbågen ned emellan kroppen och geväret, ty då armbågen förer kolfven mera utåt sidan än behöfligt är, och bajonettspetsen således åt motsatt håll, blifver afböjningens verkan förfelad. Om bärhanden deremot, för att fullända afböjningen, fördes långt utåt sidan och lemnade sitt stöd, skulle den bilda en särskild häfstång i tvärlinien till motståndaren och derigenom blotta hela anfallstaflan. Härtill kommer äfven det skäl: att en dylik skarp vinkel i handled och armbåge, är ytterst svår för lärjungen att verkställa.

281. Kolfstöt göres så väl på stället, som under rumförändring framåt eller tillbaka mot fienden.

282. Skall kolfstöt göras på stället, kommenderas:

Kolfstöt — gevärr! (2 tempo).

1:sta tempo.

283. Bakre handen nedbryter kolfven, under det att den främre, som motverkar denna tryckning, förer geväret, förbi ansigtet, öfver till andra axeln, och så långt tillbaka, att handen stannar, midt öfver denna axel, med armbågen i spetsig vinkel samt pipan nedåtvänd; armbågen till den hand, som bibehållit greppet om det runda af stocken, framföres härvid, och stannar sluten tlll lifvet.

2:dra tempo.

284. Båda armarna framföra kraftigt geväret till stöt, med bakplåten riktad mot fiendens panna, eller mot fiendens bröst, om hinder skulle uppstå bakom lärjungens rygg, eller han med sin bajonett kunde skada någon sidokamrat. Främre armen blir i stöten sträckt, men icke styf. Fingrarna bibehålla kraftig fattning om det runda af stocken.

285. Då gevärställning skall intagas, kom.:
I — gevärr! (1 tempo).
Kolfven nedbrytes till sidan, och den främre handen, som behållit fattningen, hejdar denna rörelse, då spetsen kommit i höjd med fiendens öga; främre armbågen slutes tätt till sidan.

286. Då kolfstöt skall göras under rumförändring, kommenderas:
Framåt (Tillbaka) byt om kolfstöt — gevärr! (2 tempo).

1:sta tempo.

287. På samma gång geväret öfverföres, enligt mom. 283, göres framåt (tillbaka) byt om — marsch, enligt mom. 78.

2:dra tempo.

288. Stöten verkställes enl. mom. 284.

289. Då geväret under rumförändring skall återföras i gevärställning, kom.:
Framåt (Tillbaka) I — gevärr: (1 tempo).

290. Kolfven nedbrytes och geväret föres i gevärställning, enl. mom. 285, på samma gång ombyte sker med fötterna, enl. mom. 78.

Fäktning med Sabel.

Helst skulle vi sett att vi sluppit att skrifva om detta vapen, men då cirkuläret af den 9 Jan. 1863 påbjuder dess öfvande, och vi skrifva för Elementar-läroverken, måste vi åtminstone med några ord omtala detsamma.

Utgångs- eller gevärställning med sabel, är nästan fullkomligt lik denna ställning uti värjfäktning, dock med den skilnad att bakre armen fästes i sidan såsom vid »höfter-fäst!» och att knäna ej böjas fullt så mycket som under värjfäkt-

ning samt att handen föres med ryggsidan uppåtvänd. Fäktning med sabel är enklast af all vapenföring och följer samma lag som förandet af käpp eller påk. Utfallen förekomma äfven i sabelfäktning, men äro farliga att använda, isynnerhet uti linien. Utfallen ur linien brukas mera och äro utmärkt vackra för ögat.

Sabeln åsyftar isynnerhet motståndarens hufvud och hals, hvadan huggen kunna upptagas till 4, nemligen: inom och utom åt hufvudet, samt inåt och utåt åt halsen. För att få dessa benämningar uti kommandoform, göres ett tillägg af »gevärr» t. ex, inom hugg — gevärr.» Vid »inom hugg» föres sabelns spets något nedåt och inom den vapenförande armen, samt tillika snedt bakåt, dock ej lägre än nafveltrakten, ej heller längre derifrån än en half sabellängd. Härunder vändes eggen uppåt, men just som spetsen kommit tillräckligt bakåt för att vinna kraft i hugget, föres densamma uppåt så högt den kan komma och söker att inslå genaste vägen till anfallslinien eller motståndarens panna. Under hela rörelsen får handen ej höjas eller sänkas, men dess led får deremot böjas så mycket mera, emedan hugget bör verkställas nästan uteslutande genom densamma. Armleden måste deltaga uti rörelsen, men axelleden bör under tiden förhålla sig nästan orörlig.

Vid »utom hugg» föres sabeln utom den vapenförande armen, men i öfrigt enligt ofvananförda bestämmelser och söker äfven på denna väg motståndarens panna.

Vid »inåt hugg» föres sabelns spets uppåt och bakåt medan eggen fortfarande är utåt vänd, till dess nödig fart är hemtad, hvarefter spetsen föres utåt och nedåt, till dess horizontela planet uppnås, då eggen helt och hållet vändes inåt och sigtar åt motståndarens inre halssida och hugget drifves fram med den kraft, som armen kan åstadkomma.

Vid »utåt hugg» förfares i omvänd ordning emot föregående, så att sabelns egg träffar motståndarens yttre halssida.

Emot dessa 4 hugg svara: hög in- och ut-böjning, samt in- och utböjning. Dessa afböjningar tagas med sabelns starkaste del. De båda förstnämnda genom att höja handen i höjd med ögat, samt föra vapnets fäste $2\frac{1}{2}$ gång sin längd åt sidan. De sistnämnda utföras alldeles som värjans afböjnin-

gar af samma namn; dock med den skilnad som ifrågavarande grofva vapen måste åstadkomma. Vid alla afböjningar får sabelns spets ej lemna anfallsplanet. Till afböjningarna kommenderas: Böj in — gevärr! Högt böj in — gevärr! o. s. v.

Anm. Komma vi i tillfälle att skrifva en särskild afhandling om fäktning skola vi utarbeta ofvanstående antydningar om sabelns förande, men anse att det sagda räcker till för elementar-skolans behof.

Exercis och manöver.

Handgrepp med Bajonettgevär.

För att göra lärjungen bekant med bajonettgeväret och vänja honom vid dess handterande öfvas:*)

För fot gevär, i armen gevär, hvila gevär, förflyttning af gevär från sida till sida, skyldra gevär och färdigt gevär.

Till uppställning med gevär intages den i gymnastik gällande grundställningen, medan gevärets kolf ställes utom och tätt intill högra (venstra) tåspetsen, dess pipa hvilar i tumgreppet till högra (venstra) armen, hvilken föres nästan rak; geväret lodrätt.

I armen gevär från för fot gevär! Komm.-ord:

I armen — gevärr! 3:ne tempo.

1. Högra (venstra) handen upplyfter hastigt geväret så högt att handen kommer till axeln och vrides dervid med full fattning så att knogarne komma framåt, armbågen vid yttre sidan af geväret intill lifvet; venstra (högra) handen fattar i detsamma geväret med slag vid nedra bandet**),

---

*) Det faller sf sig sjelf att gevärsöfningarne, om det pedagogiska och sanitära målet ej skall åsidosättas för det krigiska, måste förekomma lika myeket till venster som till höger. Detta sätt är dessutom lättfattligt och tröttar mindre.

**) På gevär utan band, svarar nedre rörkan emot nedre bandet.

tummen längs geväret i höjd med axelvecket, och handen emottager dess tyngd.

2. Högra (venstra) handen fattar geväret om låset, så att tummen och pekfingret komma om bygeln, de öfriga fingrarne under hanen; handen emottager gevärets tyngd.

3. Venstra (högra) handen återryckes till sin sida; högra (venstra) handen sänker geväret så att armen blir uträtad.

För fot gevär från i armen gevär. 3:ne tempo.

Komm.-ord: För fot — gevärr!

1. Venstra (högra) handen fattar geväret med slag vid högra (venstra) axelvecket, tummen längs geväret, och emottager gevärets tyngd.

2. Venstra (högra) handen nedsänker geväret, så att handen stannar vid höften och gevärskolfven kommer 1 tum nära marken; i detsamma fattar högra (venstra) handen om geväret strax nedom den venstra (högra), tummen på inre sidan, lillfingret mot pipan, de öfriga fingrarne på yttre sidan af geväret; armbågen tillbakadragen.

3. Högra (venstra) handen sänker geväret till marken utan stöt, med kolfven invid tån, och skjutes längs pipan, så att armen blir nära rak; pipan hvilande i tumgreppet, de öfriga fingrarne raka och tillsammans; geväret lodrätt. På samma gång geväret sänkes och högra (venstra) handen nedskjutes, ryckes venstra (högra) handen till sin sida.

Hvila gevär från i armen gevär. 3:ne tempo.

Komm.-ord: Hvila — gevärr!

1. Högra (venstra) handen upprycker geväret vid sidan, genom en ryckning på handleden, lodrätt och utan att skilja det ifrån axeln; venstra (högra) handen fattar i detsamma med slag vid nedra bandet, tummen längs geväret och i höjd med axelvecket; högra (venstra) handen omvändes och fattar det runda af stocken med tumgreppet, samt emottager geväret tyngd; venstra (högra) handen löst vid geväret.

2. Högra (venstra) handen förer geväret lodrätt med låsen utåt och tummen på nedersta låsskrufven, till venstra (högra) sidan, der venstra (högra) handen, som medföljt geväret till midt för lifvet, fattar med slag under kolfven, och

emottager gevärets tyngd; geväret lodrätt, löst mot axeln; pipan rätt fram, venstra (högra) armen något krökt, armbågen tillbakadragen, det flata af handen emot kolfvens yttre sida, bakplåten hållen med handens fulla fattning, tummen frampå densamma, kolfven stödd mot höften, så att fingrarne kännas tätt under höftleden; högra (venstra) handen löst vid geväret.

3. Venstra (högra) handen framförer hastigt kolfven rätt i roten så långt att armbågen kommer till sidan af lifvet, mot hvilken den stödjes; högra (venstra) handen, med öfverarmen intill lifvet, ryckes till sin sida.

I armen gevärr från hvila gevärr. 3:ne tempo.

Komm,-ord: I armen — gevärr!

1. Venstra (högra) handen rycker kolfven tillbaka, så att geväret blifver lodrätt, samt vrider geväret inåt, så att hanen kännes mot bröstet; högra handen fattar i detsamma med fullt tag om det runda af stocken och mottager gevärets tyngd; venstra (högra) handen hållande löst under kolfven.

2. Högra (venstra) handen förer geväret lodrätt till högra (venstra) sidan, med remmen framåt; venstra (högra) handen fattar med slag vid nedra bandet, i höjd med axelvecket, tummen långs geväret; högra (venstra) handen omflyttas i detsamma, så att tummen och pekfingret fatta om bygeln, de öfriga fingrarne under hanen.

3. Venstra (högra) handen återryckes till sin sida, högra (venstra) armen sänker geväret.

Till venster (höger) i armen gevär från till höger (venster) i armen gevär. 3:ne tempo.

Komm.-ord: Till venster (höger) i armen — gevärr!

1. Högra (venstra) handen kastar geväret lodrätt upp så högt att nedre rörkan kommer i höjd med axelvecket, hvarest nyssnämnde hand återfattar geväret med fullt grepp på samma gång venstra (högra) handen fattar om det runda af gevärsstocken; högra (venstra) underarmen sluten tätt intill geväret.

2. Geväret föres lodrätt öfver till andra sidan, hvarest den öfre handen öppnas och gör slag å geväret medan den nedre gör grepp som till i armen gevär.

3. Venstra (högra) armen rätas ut med geväret i lodrätt ställning, medan högra (venstra) armen föres ned till sin sida utan att armbågen skiljes från lifvet.

Skyldra gevär från i armen gevär. 2:ne tempo.

Komm,-ord: Skyldra — gevärr!

1. Lika med 1:sta tempo af hvila gevärr från i armen gevärr.

2. Högra (venstra) handen förer geväret lodrätt och tätt intill lifvet med remmen framåt, framför venstra (högra) låret, hvarest venstra (högra) handen, som medföljt geväret, återfattar det med slag mot remmen, med pekfingret tätt under nedra bandet och 3 tum lägre än axelvecket, tummen längs geväret, armbågen till sidan venstra (högra) handen emottager gevärets tyngd; högra (venstra) handen om det runda af stocken, armen nära rak; geväret så långt till venster (höger), att ansigtet icke skymmes.

I armen gevärr från skyldra gevärr. 2:ne tempo.

Komm.-ord: I armen — gevärr!

1. Venstra (högra) handen förer geväret hastigt till högra (venstra) sidan, öppnas något och återfattar det med slag vid nedre bandet, tummen längs geväret i höjd med axelvecket; högra (venstra) handen omflyttas i detsamma, så att tummen och pekfingret fatta om bygeln, de öfriga fingrarne under hanen.

2. Lika med 3:dje tempo af i armen gevärr från hvila gevärr.

Färdigt gevär från i armen gevärr. 2:ne tempo.

Komm.-ord: Färdigt — gevärr!

1. Lika med 1:sta tempo af hvila gevärr från i armen gevärr, hvarjemte halft höger (venster) om göres. Ansigtet rätt fram.

2. Venstra (högra) handen nedrycker geväret och fattar det åter med slag och fullt tag om nedra bandet, tummen öfver pipan, armbågen med en del af armen stödd mot lifvet; högra (venstra) handen med fast tag om det runda af stocken uppbryter kolfven, tummen stödd strax nedom öfre höftbenstaggen, armbågen väl tillbakadragen, geväret rätt i roten, bajonettspetsen i lika höjd med ögat. 2:dra ledet uttager ett

6 tums steg åt höger (venster), venstra (högra) foten efterflyttas hastigt till den högra (venstra) med vanlig fotställning.

I armen gevärr från färdigt gevärr. 2:ne tempo.

Komm.-ord: I armen — gevärr!

1. Venstra (högra) handen upprycker geväret till högra (venstra) axeln och återfattar det med slag vid nedra bandet, tummen längs geväret; högra (venstra) handen nedbryter kolfven och omflyttas, så att tummen och pekfingret blifva om bygeln, de öfriga fingrarne under hanen, hvarvid handen emottager gevärets tyngd; på samma gång göres front.

2. Lika med 3:dje tempo af i armen gevärr från hvila gevärr; hvarjemte 2:dra ledets män återtaga sina ställen i rotarne medelst ett 6 tums steg åt venster (höger).

Marsch, halt, samt rörelser i spridd ordning.

36. Grunderna för marsch äro: 1) lidande och stadig gång; 2) lika och säker takt; 3) bibehållen rättning.

Ett riktigt iakttagande af fotens framförande och nedsättning, samt kroppens hållning under marsch, befordrar en lidande gång; örat stadgar takten; ögat bestämmer rättningen. Marschtakten utmärkes antingen med räkning, eller med ljudet af truppens marsch. Takten räknas med ett, tu. Lärjungen läres, att sjelf räkna i tankarna, för att lättare bibehålla takten. All marsch börjas med venstra foten; hufvudet rätt fram, ögonen sneglande åt rättningssidan, hvarunder afståndet från sidomannen bibehålles.

Vanliga marschtakten är 108 till 110 steg i minuten, hvarje stegs längd 1½ aln, räknadt från klack till klack, hvarigenom minst 145 alnar tillryggalägges på 1 minut.

Förändring af stegens längd och hastighet sker genom: stora steg, korta steg, på stället, tillbaka, språng och gå på — marsch!

Armarnes rörelser under marsch.

37. Vid all marsch iakttages:

1. Då trupp är utan gevär skola armarne röras framåt, ledigt och utan öfverdrift, i samma takt som fötterne, så att högra (venstra) armen framföres på samma gång, som venstra (högra) foten.

2. Då trupp har hviladt gevär röres högra armen enligt ofvannämnde grunder.

Ledig marsch.

38. Under manöver, då noggrann sträckning och hållning icke äro behöfliga, tillåtes truppen att på komm.-ord. Lediga! föra kroppen och bära geväret mera ledigt, bibehållande likväl led och rotar, takt och steg. På komm.-ord: Gif akt! återtages behörig sträckning och hållning, hvarvid armarna fortfarande röras enligt här ofvan gifven föreskrift.

Marsch på stället.

41. Komm.-ord: På stället marsch! Venstra foten upplyftes för att utmärka steget, men framföres icke, utan nedsättes i vanlig marschtakt, bredvid den högra, klack mot klack; högra foten upplyftes och nedsättes i samma takt, efter samma grunder o. s. v.

Då steget skall uttagas, kom.:s: Framåt marsch! Härvid uttages 1 alns steg.

Marsch tillbaka.

42. Komm.-ord: Tillbaka marsch! Marschen anträdes tillbaka med 1 alns steg, med bibehållen rättning och takt. Denna marsch begagnas från stället, för att återflytta en trupp, som kommit några steg för långt fram.

Då marschen skall upphöra, kom.:s: Afdelning — halt hvarvid den då varande främsta foten gör ställningssteget.

Stegens förlängning.

43. Komm.-ord: Stora steg — marsch! Stegen uttagas till $1\frac{1}{4}$ aln, klack från klack, med bibehållen rättning och takt.

Då stegen skola återtagas till vanlig längd, kommenderas Lagom marsch! Stegen minskas till 1 aln.

Stegens förkortning.

44. Komm.-ord: Korta steg — marsch! Stegen uttagas till $\frac{1}{2}$ alns längd, med bibehållen rättning och takt.

Då vanliga steg skola återtagas, kommenderas: Lagom — marsch! Härvid ökas stegen till 1 aln.

Hastighetens ökande.

45. Komm.-ord: Språng — marsch! Språng anträdes med bibehållen rättning och takt, hvarvid stegen komma att något förkortas.

46. Då marschens hastighet ytterligre skall ökas, kommenderas: Gå på — marsch! Raskt språng anträdes, med bibehållande af samband och rättning, utan afseende på takt, hvarvid stegen förlängas. På komm.-ord: Lagom — marsch! återtages föreskrifven takt och 1 alns steg.

Ombyte af fot.

37. Komm.-ord: Byt om — fot! Den foten, som vid komm.-ordets utsägande är efterst, uttager fullt steg; den andra foten framföres med fördubblad hastighet och nedsättes bredvid den förstnämnde, som åter lika hastigt uttager steget, och sålunda faller in i rätta marschtakten.

Liniemarsch.

48. Innan marschen anträdes, bestämmer befälhafvaren åt hvilken flygel rättningen skall blifva, och tilldelar denna flygel tvenne befäl, ett i 1:a och ett i 2:a ledet, för att beteckna fahnförare. Rättningen tages omvexlande åt båda flyglarne, så att truppen häri vinner lika öfning.

Vändningar under marsch.

Dessa äro: höger om, venster om, halft höger om, halft venster om och hel omvändning.

44. Efter all vändning skall första steget i den nya riktningen uttagas med hård tryckning mot marken, utan stampning, för att gifva takt åt marschen.

Höger (venster) om under marsch.

Komm.-ord: Höger (Venster) om — marsch! Hastig vändning göres åt höger (venster) af båda leden på en gång, ntan taktens förändring, och behöfver afseende icke göras på hvilken fot, som är i marken då ordet marsch utsäges, emedan afdelningarnas afstånd eljest lätt förloras under manöver.

Dessa vändningar kunna äfven göras under marsch på stället.

Halft höger (venster) om under liniemarsch. (March med dragning).

56. Komm.-ord: Halft höger (venster) om — marsch! Hastig halfvändning göres åt höger (venster), i öfverensstämmelse med föregående nummer. Truppen tager rättning åt höger (venster) och marscherar, hvarje karl för sig, rätt fram i den genom halfvändningen uppkomna nya direktionslinien, med bibehållande af den ställning och det afstånd, som genom vändningen uppkommit emellan karlarne: detta sker då högra (venstra) axeln noga bibehålles bakom sidokamratens venstra (högra), och då 3:e mans hals betäckes åt rättningssidan. 2:a ledet iakttager dessutom att marschera i höjd med sina öfverrotmästare och så, att hvar och en i 2:dra ledet marscherar rätt efter 1:a ledets karl i roten till höger (venster) om sig. Flygelkarlen i 1:a ledet iakttager, att noga bibehålla sitt afstånd från befälet på flygeln. Efter halfvändning bibehåller 1:a fahnföraren 8 stegs afstånd, i höjd med befälet på flygeln.

57. Då förra direktionen skall återtagas, komm:s: Halft venster (höger) om marsch! Vändning göres och rättning tages på komm.-ord: Rättning åt höger! (venster!)

Helomvändning under marsch.

58. Komm.-ord: Heltom — marsch! Marsch utsäges då venstra foten sättes i marken; högra foten uttager $\frac{1}{2}$ steg i samma takt, och vändning verkställes åt venster på båda klackarne, hvarefter högra foten åter uttager steget.

Svängning och uppslutning.

59. Förändring af frontriktning sker $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{8}$ cirkel: genom svängning, endast under marsch, men genom uppslutning, både på stället och under marsch.

Svängning, hvarunder truppen, med bibehållande af led och rättning, uppkommer på nya frontställningen, sker i vanlig marschtakt. Uppslutning, hvarunder hvarje rote efterhand uppkommer i den nya frontställningen, sker från stället i vanlig marschtakt, och under marsch, i språng.

Svängning till höger (venster).

60. Komm.-ord:

1. Till höger! (venster!) utsäges 4 steg nära det ställe, der afbrytningen skall ske. Truppen kastar hufvudet åt höger (venster).

2. Marsch! Utsäges vid afbrytningspunkten, Venstra (högra) riktbefälet tager genast stora steg; det högra (venstra) med uppmärksamhet åt venster (höger), marscherar på stället och vrider sig åt höger (venster) $\frac{1}{4}$ cirkel, allt efter som venstra (högra) riktbefälet hinner medfölja. Högra (venstra) flygelkarlen i 1:a ledet rättar sina axlar på riktbefälets och svänger framåt med små steg. De öfrige i 1:a ledet afpassa stegen i mån af sina afstånd från högra (venstra) flygeln, så att rättningen deråt bibehålles. 2:dra ledets karlar åtfölja sina öfverrotmästare, med bibehållet afstånd emellan leden.

3. Framåt! Truppen kastar hufvudet rätt fram.

4. Marsch! utsäges då venstra (högra) riktbefälet uppkommer i nya riktningen, hvilket bör inträffa då högra (venstra) riktbefälet marscherat på stället så många steg, som afdelningens front utgör män. Steget uttages till vanlig

längd, hvarefter rättning åt venster (höger) komm:s, ifall svängningen skett åt motsatt sida, mot hvad rättningen förut var.

61. Svängning till höger (venster) ⅛ cirkel sker efter samma grunder, hvarvid dock iakttages, att riktbefålet på högra (venstra) flygeln endast vrider sig ⅛ cirkel, marscherande på stället så många steg, som motsvara halfva frontens män.

Komm.-ord: Halft till höger (venster) — marsch! Framåt — marsch!

Uppslutning till höger (venster) från stället.

62. Komm.-ord:

1. Till höger (venster) slut upp! Truppen kastar hufvudet åt höger (venster). Högra (venstra) flygelkarlen i 1:a ledet gör höger (venster) om, med bröstet mot riktbefälets arm.

2. Marsch! Högra (venstra) flygelkarlen i 1:a ledet står stilla; de öfrige göra halft höger (venster) om, marschera i vanlig marschtakt genaste vägen upp till nya frontlinien, der de, hvar efter annan, göra halt och rätta sig. 2:a ledets karlar verkställa uppslutningen efter samma grunder, så att de åtfölja sina öfverrotmästare och stanna rätt bakom dem, men med väl bibehållna afstånd och väl rättade inom ledet. Hufvudet bibehålles åt rättningssidan, till dess befälhafvaren gifver tecken.

Flankmarsch.

70. Som denna marsch icke kan utföras med ordning och noggrannhet, om icke afstånden emellan rotarne, rättning inom dem och leden, enhet i takt, samt bestämd steglängd noga bibehållas, så fästes härpå synnerlig uppmärksamhet.

71. Komm.-ord:

1. Flankmarsch! Höger (venster) — om! Befälet i têten tager ögonmärke och mellanpunkter.

2. Framåt — marsch! Befälet i têten förer marschen rakt fram med väl bestämd takt; högra flygelkarlen i 1:sta ledet marscherar rätt efter riktbefälet; alla de öfrige bibehålla

noga de afstånd, som genom vändningen uppkommit emellan karlarne, se föregående rätt i nacken och marschera rakt efter hvarandra, så att den föregåendes hufvud och axlar bortskymma för den näst eftergående alla de öfrige, som marschera framför honom. Derjemte iakttaga andra ledets karlar ständig uppmärksamhet på sina öfverrotmästare, så att de marschera väl rättade på dem.

Då trupp står med för fot gevär, och flankmarsch endast behöfver göras några steg, sker det utan föregånget i armen gevär. Truppen upplyfter vid lystr.-ord. geväret 1 tum från marken och nedsätter det åter, efter verkställd halt och vändning.

Flankmarsch med afbrytning rotevis.

Afbrytning rotevis under flankmarsch verkställes ¼ eller ⅛ cirkel till höger eller till venster.

Afbrytning ¼ cirkel.

72. Komm.-ord: Rotevis till höger (venster) — marsch! Têten afbryter genast ¼ cirkel till böger (venster). De öfrige rotarne verkställa afbrytningen, rote efter rote, på samma ställe, iakttagandes att anslutning ej förloras. Befälhafvaren efterser, att befälet i têten straxt efter afbrytningen tager nytt ögonmärke och marscherar rätt fram, samt att afstånden mellan rotarne bibehållas, så att hvarken språng eller tvärt afstannande uppkommer.

Rotars utryckning och inryckning.

74. Rotarne uttrycka från flankställning, både på stället och under marsch, hvilket alltid verkställes af de jemna rotarne, genom dragning åt 1:a ledets sida.

75. Komm.-ord:

1. Indelning af rotar! Rotarne indelas sålunda: att afdelnings-chefen tillsäger roten i têten: udda, som öfverrotmästaren upprepar; närmaste öfverrotmästare säger derefter hastigt jemn, den dernäst udda o. s. v. Denna indelning verkställes hastigt och med lagom hög röst, hvarvid öfver-

rotmästaren alltid vänder hufvudet åt underrotmästaren, för att blifva hörd.

2. Jemna rotar ryck ut — marsch! Då rörelsen sker på stället göra alla jemna rotar venster (höger) om, upprycka i höjd med framförstående udda rote och rätta sig hastigt på densamma. 1:a ledets karl i hvarje jemn rote, på hvilken rättningen är, ansvarar för det afstånd, som vid utryckningen uppkommit emellan rotarne. Riktbefälet i têten förflyttar sig framför de jemna rotarnes öfverrotmästare.

76. Då rörelsen sker under marsch, göra alla jemna rotar half vändning, och utrycka efter samma grunder.

77. Afbrytning rotevis med utryckta rotar verkställes efter samma grunder, som afbrytning, då rotarne icke äro utryckta, och på samma komm.-ord.

78. Utryckta rotar återtaga sina ställen på komm.-ord: Jemna rotar! Ryck in — marsch! De jemna rotarne inrycka på stället genom helvändning, under marsch genom halfvändning, åt höger (venster), rätt bakom de udda rotarne i de luckor, som uppkommit vid utryckningen. Riktbefälet återtager sitt ställe.

Uppslutning från flank- till frontställning.

79. Uppslutning från flank- till frontställning sker, så väl från stället som under marsch; antingen framåt eller åt sidan. Den verkställes framåt med öfver- eller underrotmästare; på stället, i vanlig marschtakt, under marsch, i språng. Uppslutning åt sidan sker endast med öfverrotmästare, så väl från stället som under marsch, i vanlig marschtakt.

Uppslutning framåt med öfverrotmästare från stället.

80. Komm.-ord: Slut upp — marsch! 1:a ledets flygelkarl i têten upprycker till venster (höger) om riktbefälet, som förblifver stilla. De öfrige göra halfvändning åt venster (höger) och upprycka i vanlig marschtakt genaste vägen, rote efter rote, på nya frontlinien, der de efterhand göra halt och genast rätta sig på dem, som redan uppkommit. 2:a ledets karlar intaga sina ställen bakom öfverrotmästarne, iakttagande

afståndet mellan leden; hufvudet bibehålles åt rättningssidan till dess befälhafvaren gifvit tecken.

Uppslutning framåt med underrotmästare från stället.

81. Komm.-ord: Med underrotmästare slut upp — marsch! 2:a ledets flygelkarl i têten upprycker till höger (venster) om riktbefälet, som står stilla. De öfrige göra halfvändning åt höger (venster) och upprycka i vanlig marschtakt genaste vägen, rote efter rote, på nya frontlinien, efter samma grunder, som vid uppslutning med öfverrotmästare; 1:a ledets karlar bakom sina underrotmästare.

82. Uppslutning under flankmarsch verkställes på samma komm.-ord och enligt enahanda grunder, som för uppslutning från stället äro anförda, med den skillnad, att riktbefälet fortsätter marschen, och de öfrige upprycka med språng på nya frontlinien, taga rättning, steg och afstånd från närmaste man åt rättningssidan, samt kasta hufvudet rätt fram.

Uppslutning åt höger (venster) från höger (venster) flankställning.

83. Genom denna rörelse kommer frontlinien att blifva åt höger (venster), med högra (venstra) flygeln i höjd med det ställe, som têten före uppslutningen innehade.

84. Komm.-ord: Rotevis till höger (venster) slut upp — marsch! Riktbefälet i têten afbryter till höger (venster) och gör halt på nya frontlinien, 3 steg från 2:a ledet. Då flygelkarlen i têten af 1:a ledet kommit förbi riktbefälets afbrytningspunkt, afbryter äfven han till höger (venster) och upprycker till venster (höger) om riktbefälet, gör halt och rättar sig. På samma sätt förhåller sig efterhand hela ledet. 2:a ledet marscherar på stället 3 steg, hvarefter flygelkarlen genast afbryter till höger (venster) och intager sitt ställe i roten. Nästa man afbryter likaledes till höger (venster), så snart han kommit förbi föregåendes afbrytningspunkt, och intager sitt ställe i roten. På samma sätt förhåller sig efterhand hela ledet.

Rörelser i spridd ordning.

236. Nästan alla de mindre hinder, som besvära en sluten trupps rörelser, äro gynnande för den spridda ordningen. Krigaren bör derföre vid densammas öfvande läras, att till sitt skydd begagna alla lämpliga föremål, så vidt detta kan ske, utan hinder för vapnets bruk.

Kedjan formeras alltid på ett led, med luckor emellan öfverrotmästarne. Underrotmästare till venster om sina öfverrotmästare.

Uti all kedja skall finnas en ledare, hvilken är kedjans rättelsepunkt. Den utgöres af ett underbefäl, och har vanligtvis sitt ställe i luckan emellan kedjans 2:ne midtelrotar, eller emellan de rotar, som för tillfället bestämmas; men på endera af flyglarne, då rättning är ditåt.

Kedjans flyglar bibehålla alltid sina benämningar, äfven efter helomvändning. På noggrann rättning göres ej afseende; dock skall kedjans allmänna riktning och samband emellan rotarne bibehållas.

Vid utryckning och rörelser i kedja skall hvarje rote genast intaga sitt ställe, så att den icke efteråt behöfver flytta sig. Detta efterses af befälet, som rättar alla fel och försummelser med tecken eller med låg röst. Likaså åligger manskapet, att, endast genom tecken, meddela sig med hvarandra.

Hvarje rote gör i handen gevär, så snart den, under spridningen, skiljes från de öfriga; men geväret får sedan, under kedjans rörelser, bäras huru som helst.

Vid halt i kedja gör hvar och en af sig sjelf front emot fienden, och söker den betäckning, som är att tillgå i närheten. På slätt mark bör manskapet lägga sig ned för att vara mindre synligt för fienden.

237. Då det å ena sidan är maktpåliggande, att de betäckningar, som förefinnas, begagnas af manskapet med fintlighet, såväl under eld som dessemellan, men det å andra sidan är lika angeläget, att denna nödvändiga varsamhet icke må urarta till skygghet för faran, då omständigheterna fordra att den bör öppet och beslutsamt mötas: så åligger be-

fälet, att under öfningarne inskärpa klara begrepp härom hos manskapet, så att tjensten i spridd ordning må utföras med varsamhet i förening med djerfhet, men aldrig urarta till en skola för klenmodighet.

Befälhafvarens vanliga ställe är bakom kedjans midtel, med signalhornblåsaren jemte sig. Det öfriga befälets vanliga ställen äro bakom de rotar, vid hvilka de äro delade; egandes dock hvar ock en af befälet, ledaren undantagen, att inom sin afdelning förflytta sig dit tillsynen fordrar.

238. Rörelser i kedja verkställas i allmänhet efter signaler med jägarhorn. I stället för signaler kunna dessas benämningar användas som komm.-ord, hvilka upprepas af befälet, men då kedjans rörelser skola hållas hemliga för fienden, utsägas komm.-orden med låg röst till närmaste rotar, och upprepas på samma sätt rote efter rote. Är truppen väl öfvad, kan kedjan, då marken är någorlunda öppen, äfven föras genom signaler med pipa eller genom tecken.

Höras icke signaler eller komm.-ord, iakttager hvarje rote, såsom rättelse för sig, hvad af närmaste rote åt rättningssidan verkställes.

Alla signaler för rörelser betyda rörelser i lagom marschtakt. Skall marschtakt ökas, signaleras: språngmarsch; skall lagom marschtakt återtagas, förnyas signalen för den rörelse, som kedjan utförer. Häraf följer, att om man, under fortsatt språngmarsch, vill byta om rörelse, så skall, efter signalen för den nya rörelsen, språngmarsch genast signaleras.

239. Spridda ordningen användes i tvenne väsendtligen olika ändamål: såsom strids-ordning och bevaknings-ordning. Den får aldrig ensam begagnas till strid, utan alltid i förening med sluten trupp. Den slutna trupp, som är närmast bakom kedjan, utgör dess understöd; den som är bakom denna, utgör reserven. Understödstruppens ställe är vanligen midt bakom kedjan, på ett afstånd från densamma lika stort som kedjans halfva längd. Denna föreskrift är dock icke ovilkorlig, utan lämpas efter möjligheten att understödja kedjan, samt att vinna skydd.

Kedjors olika slag och styrka.

240. Kedjor äro, i afseende på deras ändamål, af tvenne slag: stridskedjor och bevakningskedjor. De förra äro: vanlig, förstärkt och sluten kedja, de sednare: öppna kedjor. Vanliga och förstärkta kedjor äro egentligen rörliga stridskedjor. Den vanliga kedjan begagnas till mindre häftig strid och till inledning; den förstärkta till afgörande strid. Slutna kedjor användas isynnerhet för att besätta fältfästningar, som skola envist försvaras, såsom skogsbryn, höjder, kanter af byar, förskansningar m. fl. ställen, der stark eld, men föga eller ingen rörelse ifrågakommer.

Luckorna äro: i vanlig kedja 4 manslängder; i förstärkt kedja 2 mansländger; i sluten kedja 1 manslängd. Underrotmästaren har sitt ställe till venster om öfverrotmästaren, på manslängd ifrån i vanlig och förstärkt kedja, samt på mansbredd ifrån i sluten kedja, och bibehåller alltid detta afstånd. Sluten kedja närmar sig således en glest sluten uppställning på ett led.

Luckorna i öppna eller bevakningskedjor rättas efter landmånens beskaffenhet och truppens styrka, samt bestämmas så, att trakten blir noga bevakad. Något visst mått kan derföre icke bestämmas, men blifver alltid större än uti stridskedjor. Afståndet emellan karlarne inom samma rote är vanligen 1 manslängd, men kan, om befälhafvaren anser behöfligt, ökas till och med så att alla karlarna i kedjan komma på lika afstånd från hvarandra, emedan vid bevakning mindre afseende behöfver göras på strid, än på markens fullkomligare öfverskådning.

Kedjors formering.

241. Hvarje trupp, som skall användas i spridd ordning, indelas i 2:ne delar (troppar), af hvilka den ena utrycker i kedja och den andra utgör understöd. Den till kedja afdelade troppen tilldelas ett underbefäl i kedjans midtel och ett på hvardera af dess flyglar, samt minst ett till understöds-

troppen. Befälhafvaren leder sjelf kedjans rörelser, och understödstruppen genom dennes befäl.

Kedja formeras så väl från front- som flankställning, dels på stället, då hela afdelningen eller någon af dess rotar är på den linie, som kedjan skall intaga; dels framåt, då afdelningen befinner sig bakom nämnde linie.

Sedan kedjan är formerad, låter befälhafvaren signalera: Rättning — midtåt! (åt högra flygeln!) (åt venstra flygeln!) hvilket genast upprepas af ledaren med hög röst, så att närmaste rotar i kedjan kunna höra på hvilken sida om dem ledaren finnes, hvarefter rättningen genast tages på honom. Skall rättningen förändras, upprycker den blifvande ledaren i kedjan på rättningssignalen, och upprepar: Rättning midtåt! (åt högra (venstra) flygeln!) Den förra ledaren affaller bakom kedjan.

I afskuren mark må rotarne närma sig till eller aflägsna sig från hvarandra, för att lättare framkomma eller begagna förhanden varande betäckningar; dock så, att de alltid kunna se närmaste rote åt rättningssidan.

Kedja på stället.

242. Komm.-ord:

1. N. Tropp! Vanlig kedja (förstärkt kedja) (sluten kedja) (öppen kedja med 00 alnars luckor) på stället från N. rote! Befälhafvaren utvisar med värjan, från hvilken rote utryckningen skall ske. Understödstruppen intager genom marsch bakåt sitt ställe, och rättar sig sedan efter kedjans rörelse och dess befälhafvares tillsägelse!

2. Marsch! Sker formeringen från frontställning, står den utnämnde roten stilla; öfriga rotar göra vändning från den utnämnde roten och anträda genast marschen rätt fram. Så snart 1:a ledets karl i roten närmast den, från hvilken utryckningen sker, fått 4 (2) (1) manslängds afstånd (eller i öppen kedja det afstånd, befälhafvaren bestämt), utsäger han med låg röst: halt! Denna rote stannar då och gör front. Då närmaste karl derintill i 1:a ledet hör detta halt, beräk-

nar han sitt afstånd och förfar på samma sätt, o. s. v. rote efter rote. Alla underrotmästare upprycka på manslängd (mansbredd) venster om öfverrotmästarne, så snart de dertill få rum. Det till ledare bestämda underbefäl medföljer de rotar, emellan hvilka det i kedjan skall upprycka, samt intager sitt ställe emellan dem, så snart de blifvit formerade i kedja. Befälet intager sina ställen efter som kedjan blifver formerad.

243. Sker formeringen från flankställning, förekomma 3 olika fall:

1. När kedjan skall formeras till venster (höger) om roten i têten. Denna rote står då stilla, öfriga rotar göra halft venster (höger) om och anträda marschen, spridande sig framåt, så att kedjan blir formerad med behöriga luckor och rättad på roten i spetsen.

2. När kedjan skall formeras till höger (venster) om roten i slutet. Denna rote står då stilla; öfriga rotar göra höger (venster) om och anträda marschen, spridande sig bakåt, så att kedjan blir formerad enligt ofvanstående föreskrifter.

3. När kedjan skall formeras på båda sidor om någon rote inuti afdelningen. Denna rote står stilla; de rotar, som stå bakom den utnämnde roten, förhålla sig då enligt föreskrifterne för 1:a fallet, och de, som stå framom den utnämnde roten, förhålla sig enligt föreskrifterne för 2:a fallet.

Alla underrotmästare, ledaren och allt befäl förhålla sig som vid formering från frontställning.

Kedja framåt.

244. Komm.-ord:

1. N. tropp! Vanlig kedja (förstärkt kedja) (sluten kedja) (öppen kedja med 00 alnars luckor) framåt från N. rote!

Verkställes på samma sätt, som då kedja på stället formeras, men den skillnad, att understödstruppen icke marscherar bakåt, utan qvarstannar till dess kedjan hunnit fram på lämpligt afstånd.

2. Marsch! Sker formeringen från frontställning, marscherar den utnämnde roten rakt fram med något förkortade steg; öfriga rotar göra halfvändning från densamma och anträda marschen, spridande sig så, att kedjan blir formerad med behöriga luckor, och rättad på den rakt fram marscherande roten. Så snart öfverrotmästaren intager sitt ställe i kedjan, upprycker underrotmästaren till venster om honom. Ledarens och öfriga befälets iakttaganden: liksom vid kedja på stället.

245. Sker formeringen från flankställning, göra de framför den utnämnde roten stående rotar halfvändning åt höger (venster), och de som stå bakom densamma, halfvändning åt venster (höger), hvarefter utryckningen verkställes efter ofvan anförda grunder.

Kedja framåt kan äfven formeras af en i marsch varande trupp, så som här ofvan är beskrifvet.

Marsch och halt i kedja.

246. Marsch i kedja sker antingen framåt, bakåt, eller åt endera flygeln; marsch åt flygeln sker antingen genom hel- eller halfvändning; med helvändning endast från stället; med halfvändning endast under varande marsch.

Under marsch framåt eller bakåt förblifver rättningen deråt den var, innan marschen anträddes; under marsch åt flygeln är rättningen alltid ditåt rörelsen sker.

Under marsch får kedjan aldrig afskäras af något betydligare hinder, såsom en sjö, ett kärr m. m. Den del af kedjan, som af dylika föremål hotas att blifva afskuren, sammandrager sig skyndsamt inåt, bakom närmaste rote, som kan utan hinder framgå. Så snart hindret är förbi, utbreda sig de sammandragna rotarne åter, om ej annorlunda befalles.

March framåt och halt.

247. Signal: Marsch framåt! Marschen anträdes, ledaren marscherar rakt ut; manskapet iakttager rättning och luckor.

På signal: Halt! stannar kedjan. Hvarje karl begagnar den betäckning, marken erbjuder, utan att för mycket aflägsna sig ur linien, eller än mindre komma i andra rotars eld. Rotekamraterna skilja sig icke mer, än att de kunna lemna hvarandra bistånd. Understödstruppen begagnar betäckning, om sådan finnes i närheten.

Marsch bakåt och halt.

248. Signal: Marsch bakåt! Marschen anträdes bakåt, och förhålles för öfrigt enligt föreskrifterne i föregående n:r; truppen bibehåller härunder noggrann uppmärksamhet åt fienden.

På signal: Halt! stannar kedjan och gör front åt fienden samt iakttager hvad efter halt i föregående n:r är föreskrifvet.

Marsch åt högra (venstra) flygeln från stället, och halt eller marsch framåt (bakåt).

249. Signal: Marsch åt högra (venstra) flygeln! Kedjan gör höger (venster) om och sätter sig i marsch, iakttagande luckor och afstånd. Riktbefälet på den flygel, deråt marschen sker, upprycker i spetsen för att leda marschen.

Då marschen skall upphöra, signaleras:

1. Halt! 2. Rättning midtåt! (åt högra flygeln!) (åt venstra flygeln!) Rättning intages åt den blifvande ledaren, under iakttagande af hvad vid halt i allmänhet är föreskrifvet.

250. Skall kedjan under flankmarsch afbryta till höger eller venster, underrättas ledaren i spetsen derom; de öfrige i kedjan afbryta man efter man, på samma ställe.

251. Skall kedjan från flankmarsch göra marsch framåt eller bakåt, signaleras: 1. Marsch framåt! (bakåt!) 2. Rättning midtåt! (åt högra flygeln!) (åt venstra flygeln!) Verkställes efter gifna grunder.

Marsch åt högra (venstra) flygeln under marsch framåt bakåt och åter rakt ut.

252. Signal: Marsch åt högra (venstra) flygeln! Kedjan gör halfvändning åt höger (venster) och marscherar sålunda snedt från dess förra marschriktning; rättningen blifver åt den flygel, ditåt rörelsen sker, och riktbefälet upprycker på flygeln för att leda marschen. Då marsch framåt (bakåt) skall återtagas, signaleras: 1. Marsch framåt! (bakåt!); 2. Rättning midtåt! (åt högra eller venstra flygeln!) Verkställes enligt förut gifna grunder. Som kedjans flyglar under alla rörelser bibehålla sina ursprungliga benämningar, så signaleras marsch åt högra (venstra) flygeln, äfven då under marsch bakåt halft venster (höger) om skall göras.

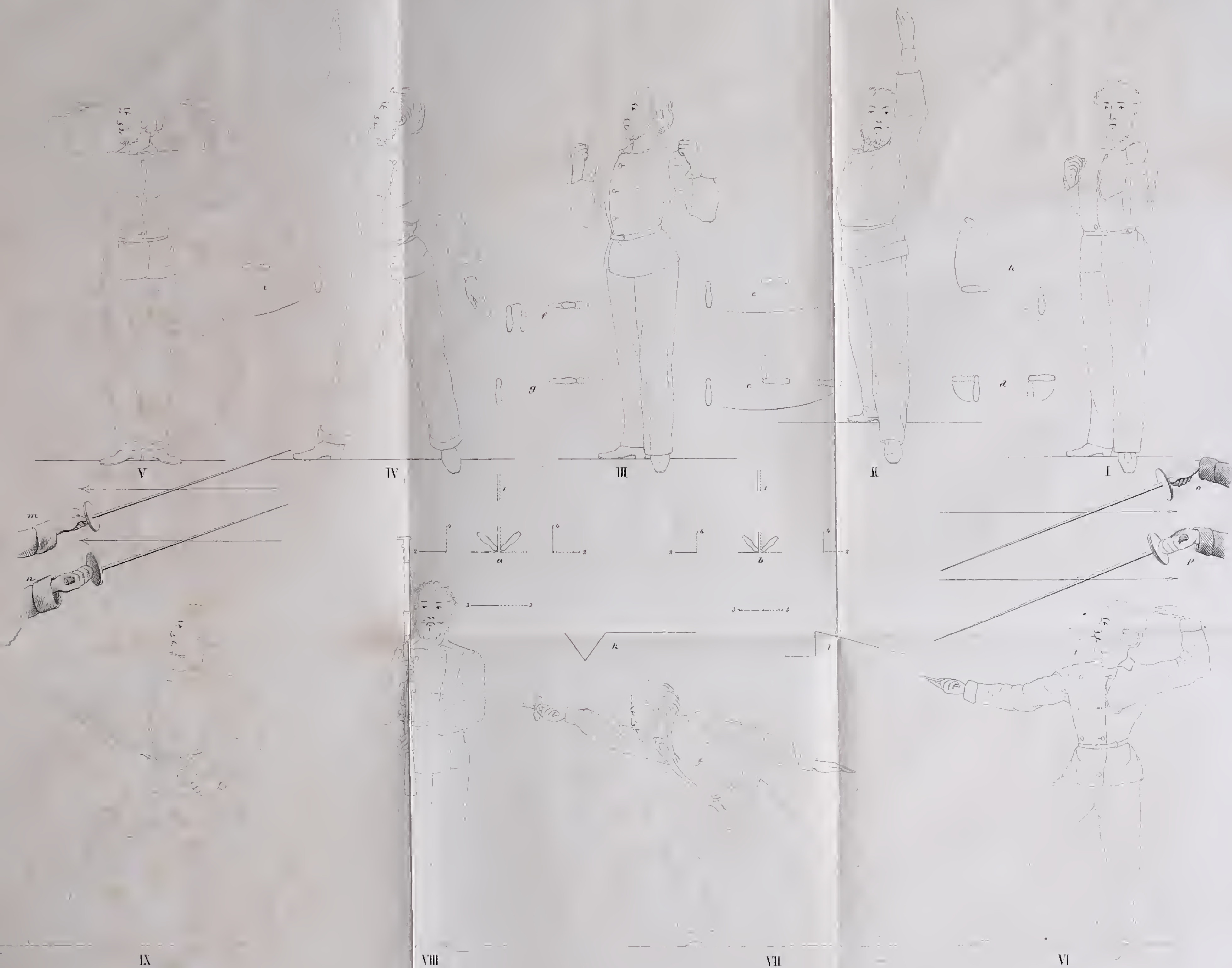
Inryckning till understödstruppen.

268. Signal: Inryckning! Alla i kedjan draga sig under inryckningen åt understödstruppens flyglar, iakttagandes att hastigt blotta dess front, för att icke uppehålla understödstruppens eld, hvarefter de formera sig i sluten trupp på sitt vanliga ställe i afdelningen. Afseende fästes icke på bibehållande af förut varande rotar.

Slutanmärkning:

I afseende på undervisningen i fäktning, har förf. ännu några få ord att erinra. Det finnes nemligen en annan konst, som i slägtskap icke står så fjerran ifrån fäktning och detta är den plastiska eller bildhuggarkonsten. Om det skulle falla den unge bildhuggaren i sinnet att i sitt första studium begagna mejsel och klubba på marmor, så skulle han säkerligen komma att borthugga stycken, som vore oersättliga för den blifvande bilden. Så ock förhåller det sig med den unge fäktaren. Om Läraren genast från början påyrkar de båda hufvudställningarnes (»garden» och »utfallet») utförande i den afmätta takt som tillhör allt »kommando», så skola äfven för och genom honom konstens dyrbaraste stycken blifva afskurna. När alltså Läraren i bildhuggeri låter nybörjaren först öfva sig med modellpinne uti den böjliga och medgörliga leran och Läraren i fäktning låter sin Lärjunge endast teckna ställningen helt långsamt och med ledning först af öga och sedan med känseln allena, kunna båda anses förfara rationelt.

V
IV
III
II
I
IX
VIII
VII
VI

Pris: 1 R:dr 50 öre.